Балалар
жылы
2022

№3 (51) Қараша 2022

Қазақстан балалары

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН
ҚОРҒАУ КОМИТЕТІНІҢ
СЕНІМ ТЕЛЕФОНЫ

74 25 28
АСТАНА Қ. КОДЫ:
8 (7172)

Қымбатты дос!

Сенім телефоны арқылы көмектесу құпия және тегін!

Әрбір адам өмірінде қиын жағдайға тап болуы мүмкін. Сенім телефоны сізге көмек қолын созып, қандай жағдай болмасын, тығырықтан шығар жолды табуыңызға көмектеседі. Сенім телефонының көмегіне балалар да, ересектер де жүгіне алады. Әрбір адамның арыз-шағымы тыңдалып, білікті маманның кеңесі беріледі.

Барлығымыздың да көңіл-күйіміз сәт сайын өзгеруі мүмкін, қуаныш пен бақыттан бас айналып, артынша, өмірден баз кешіп кете жаздайтын жағдайлар кездеседі. Сондықтан да маманмен кеңесіп тұрған абзал, соның көмегінің арқасында дау-дамайдың және ойланбай істеген олқылықтардың алдын ала аласыз.

Құрметті оқырмандар!

Қазақстан Республикасы оқу-ағарту министрлігі балалардың құқықтарын қорғау комитетінің қолдауымен телеграмм мессенджерінде 2019 жылдан бастап кәмелетке толмағандарға қатысты құқықтардың бұзылуын, зорлық-зомбылықты немесе қатыгез қарым-қатынасты анықтау мақсатында құрылған «Bala Qorgau» чаты жұмыс істейді. Өтініштерге жедел жауап беру мақсатында 24/7 режимінде Balaqorgaubot2.0 телеграм-боты іске қосылды. Балалардың қауіпсіздігі мен амандығы біздің қолымызда!

BALAQORGAUBOT2.0

8 (7172) 74 25 28

ХАБАРЛАСЫҢЫЗ

СІЗГЕ МІНДЕТТІ ТҮРДЕ КӨМЕКТЕСЕДІ!

Қымбатты оқырмандар – білімге құштар оқушылар, ұлағатты ұстаздар мен құрметті ата-аналар!

Қымбатты оқырмандар – білімге құштар оқушылар, ұлағатты ұстаздар мен құрметті ата-аналар!

Журналымыздың осы санында Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің жанынан құрылған Балалар өкілдігіне мүше, көпке үлгі болуға лайық оқушылардың қоғам өмірін жақсартуға, жас өрендердің білімге құлшынысын арттыруға ықпал ететін өзекті ой-пікірлеріне басымдық бердік. Сонымен қатар ол оқушылар арасында қаламды серік еткен, сөзден сурет салған ақын да; 14 жасында заманға сай кәсіп бастап, бизнесін дөңгелетіп отырған да бар. Сабақпен қатар қоғамдық жұмысты қатар алып жүрген оқушылар жайлы осы саннан оқи аласыздар.

Алаш зиялылары дегенде ең алдымен олардың өлең-жырлары мен прозасын ойлаймыз. «Сегіз қырлы, бір сырлы» азаматтар ғылымның түрлі саласында өзіндік із қалдырғаны белгілі болғанымен, көбіміз жете таныс емеспіз. Осы мақсатта Мағжан Жұмабай мен Жүсіпбек Аймауытұлының педагогика, психология саласында жазған ғылыми еңбектеріне шолу жасадық.

Қазақ жетімін жылатпаған халық дейміз. Иә, кезінде бұл бір рулы елге қарата айтылатын еді, қазір мұны жалпы халыққа қарата қолданса да болғандай. «Бала асырап алу – жауапты іс» деген мақаладан ұлтына қарамай он бір баланы бауырына басқан Мұрат Қабылбаев пен он үш баланы құшағына сыйдырған Құралай Жұмабекқызы жайлы жаздық.

Бұл журналды мектеп оқушылары, сол оқушылардың айналасындағы мұғалімдері мен ата-аналары оқитыны белгілі. Тек 11-сыныпқа келгенде емес, одан ертерек мамандық, университет таңдау ісіне жауапкершілікпен қараса екен деген оймен, шетелде оқып жүрген, дәлірек айтқанда АҚШ-тың Бостан қаласында оқып жүрген қазақ балалары жайлы «Пример для своих: студенты-казахстанцы из Бостана» атты мақаламызды ұсындық, ал «Взгляд по новому: филиалы зарубежных вузов в Казахстане» атты мақаламыздан техникалық мамандықтарды оқытуға басымдық беретін, елімізде ашылып жатқан шетелдік университеттердің филиалы жайлы біле аласыз.

Осы саннан да өзіңізге түртіп алар маңызды дүние табасыз деп сенеміз! Кәдеңізге жарасын!

Құрметпен,
Байбөлекова Лейла

Қазақстан балалары

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ /
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
№3 (51) Ноябрь 2022

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
БАЙБУЛЕКОВА Л.А., кандидат экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:
ОСПАНОВА Н.Ж.
ПАУЛИ Э.С.
ЖЕКЕБАЕВ Д.Ш.
МАКТАЕВА Д.Т.
ИБРАЕВА С.А.
ИСМУХАНОВА Л.И.
МАКУЛБЕКОВА А.Е.

ФОТО, ДИЗАЙН И ВЕРСТКА:
ВЕРОВСКАЯ Ю.В.

КОРРЕКТОРЫ:
БЕКБЕРГЕНОВА Б.И.
СЕДИНА Т.В.

АДРЕС РЕДАКЦИИ:
А15А0Е6, г. Алматы, бульвар Бухар Жырау, 27/5, оф. 589
Тел.: +7 (7272) 322-401
Email: info@reindeer.kz

СОБСТВЕННИК ЖУРНАЛА:
Республиканское государственное учреждение «Комитет по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан»

ПЕРИОДИЧНОСТЬ ИЗДАНИЯ ЖУРНАЛА:
один раз в квартал

Регистрационное свидетельство № 10900-Ж от 30 апреля 2010 г., выдано Комитетом информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан.

За точность фактов и достоверность информации ответственность несут авторы материалов.

Отпечатано в ТОО «Reindeer Advisory»
Заказ № 3
Тираж 100 экз.

www.qazaqstanbalalary.kz

ҚОС АРЫС:

Мағжан Жұмабай мен Жүсіпбек Аймауытұлының білім саласындағы еңбегі

Ақылбек Әділбаев
Қызылорда облысы Қармақшы ауданы
ІІІ Интернационал ауылы
№108 орта мектептің тарих пәні мұғалімі

Алаш азаматтарын біз көбіне көркем әдебиеті арқылы танимыз. Олардың ғылым саласындағы еңбегі осы проза, поэзиясының жанында көп айтылмай жатады. Мәселен, қазақтың «күннен туған», от ақыны Мағжан Жұмабайдың педагогика саласына сіңірген еңбегі, осы салада жазған мақалалары мен ғылыми әдебиеттеріне аса қанық емеспіз.

Мағжан Жұмабайдың дәл педагогика саласында ғылыми еңбек жазуы бекер емес. Ол – алғаш еңбек жолын мұғалім болып бастаған жан, ұзақ жылғы тәжірибесі, қырағы көрегендігінің арқасында қазаққа қажет, қазақ тұрмысына, психологиясына арнап жазған «Педагогика» деген еңбегі қазірдің өзінде өзектілігін жойған емес. Мағжан 1913–1916 жылдары Омбы мұғалімдер семинариясында білім алып, одан әрі педагогикалық қызметін жалғастырып кетеді. Сол жылдардан бастап жиған тәжірибесінің арқасында 1922 жылы «Педагогика», 1925 жылы «Бастауыш мектепте ана тілі», 1926 жылы «Сауатты бол» деген оқулық жазған.

«Педагогика» деген ғылыми еңбегі – төрт ірі бөлімнен, он бес шағын бөлімнен құралған кітап. Төрт ірі бөлімі ақыл тәрбиесі, құлық тәрбиесі, сұлулық және дене тәрбиесіне арналған. Автордың өзі кітапта бұл тәрбие түрлері туралы былай дейді: «Егер адам баласына осы төрт тәрбие тегіс берілсе, оның тәрбиесі түгел болғаны. ...Балам адам болсын деген ата-ана осы төрт тәрбиені дұрыс орындасын». Осы бөлімдерінде педагогика ғылымы мен қазақтың сол кездегі тұрмысын салыстыра отырып, ата-анаға да, мұғалімге де бірдей ақпарат береді. Бұл еңбегін қазақ педагогика ғылымы дамуының ұшар басында тұрған құнды дүние деп білеміз.

«Бастауыш мектепте ана тілі» деген еңбегінде төрт жылдық бастауыш мектеп кезінде балаға ана тілін толық сіңіріп, анық сөйлеуін қалыптастыратын, дамытатын дағдылар жүйесі жайлы жазып, нақты жаттығуларды көрсеткен. Еңбекте «Осы күнгі мектеп баласы ана тіліне өзінің емес, мұғалімнің тілі деп қарайтын болған» деген сөзі бар. Сол заманнан тілге төнген қатерді қырағы көңілі байқап, бағыт-бағдар берген.

Мағжан Жұмабай идеяларының қазіргі бағалау жүйесіне әсері

Мағжан Жұмабай қазір біз критериал деп атайтын бағалау жүйеміздегі кей мәселелерді «Педагогика» еңбегінде айтып кеткен, автордың айтқандары мен қазіргі бағалау жүйесі арасындағы байланысты осы жерден көре аласыз.

Өзін-өзі бағалау

Өзін бақылау деген сөз адамның, яғни жанның бір уақытта екі іс істеуі, әрі бақылаушы, әрі бақыланатын зат болуы деген болып шығады. Бұл істе мүмкіндік аз. Бұған мысал алайық. Менде ашу деген жан көрінісі болып тұр, яғни мен ашуланып тұрмын. Егерде мен осы ашуланып тұрғанымда осы ашу көрінісін бақылай бастасам, яғни ашудың тууына не себеп болды, ашу деген қандай нәрсе екен деп ойлай бастасам, сол ашу бұрынғы күйінде тұра ма? Әрине, тұрмайды. Мұндай ойға кірісумен ашудың күші кеми бастайды. Осы мен неге ашуланам деп ойлай бастасаң, ашуың біте қалады. Міне, өзін бақылаудың оңай емес екендігі осыдан көрінеді.

Кері байланыс

Баланың өзін мақтама, ісін мақта. Мақтағанда мақтауға тұрарлық ісін мақта. Баланың жеңіл істерін мақтай беру балада менмендік, ретсіз тәкаппарлық туғызады. Қайта бір жеңіл дұрыс ісі болса да, нашар шәкіртті мақтау керек. Қалайда мақтауға мырза болу жарамайды. Бір шәкіртті, бір баланы мақтау басқа балалардың рухын түсіреді, ынтасын өлтіреді. Ал енді жақсы оқуы, дұрыс құлқы үшін шәкірттерге сый (наград) беру, үлестіру тіпті дұрыс емес. Мұндайда сый алған балалар сый алу үшін ғана тырысып, кеуделеріне орынсыз менмендік, ретсіз тәкаппарлық кіріп, сый алмаған балалар күншіл һәм өзіне-өзі сенбейтін жасық болып шығады.

Қалыптастырушы бағалау

Балада жақсы оқысам – молдадан мақтау, сый аламын, жаман болсам – молдадан таяқ жеймін, ұрыс естимін деген ой болмасын. Мұндай болса, баланың іскерлігі соған жұмсалып, мұғалімнің беріп отырған сабағын шын ынтамен тыңдамайды.

Мұғалімнің бағалауы

Бала ылғи іске ұмтылады, бірақ бала не істеуге һәм қалай істеуге білмейді, сондықтан ол ересек адамдардың не істегенін, қалай істегенін өнеге қылады. Жас бала – жас шыбық, жас күнінде қай түрде иіп тастасаң, есейгенде сол иілген күйінде қатып қалмақ. Теріс иіліп қалған шыбықты артынан түзеймін десең, сындырып аласың.

Өзара бағалау

Жан көріністерін үйренудің екінші жолы – бақылау, яғни бір адамның өзінен басқа адамдардың жан көріністерін бақылауы. Бірақ, біз жоғарыда айтып өткеніміздей, жан көріністерін сыртқы сезімдермен бақылауға болмайды деп. Сондықтан басқа адамның жан көріністерін бақылау дегенде оның жан көріністерінің сыртқы белгілерін бақылау, тексеру керек деп ұғу керек. Мысалы, біреудің пішініне, қозғалуына, сөзіне, жүріс-тұрысына қарап, бақылап, солар бойынша жан көріністерін тексереміз.

Жиынтық бағалау

Баланы жазамен қорқыту еш дұрыс емес. Жазамен қорқытқанда бала нәрсені істегісі келіп істеп, болмаса істемегісі келіп істемейді емес, жазадан қорыққаннан ғана не істейді, не істемейді. Яғни бала өтірік айтуға, алдауға үйренеді. Баланы ұру, соғу ісі – адамшылыққа ұнамайтын іс. Ұрылып, соғылып тәрбие қылынған бала жанының бар жақсы мінездерінен, ақылынан, есінен айрылып, миғұла болады. Өтірікші, алдауыш болады. Су жүрек, жасқаншақ болады. Ұру баланың денесіне де көп зиян келтіреді.

Ойлау дағдыларының деңгейі

Тәрбиеші балаға түрлі істерді құлық көзінен салыстырып, сынатып үйретуге міндетті. Бала салыстырып, сынап үйренсе, құлық туралы белгілі берік бір ұғымға ие болады. Ол уақытта алдағы өмірінде дұрыс пен терісті, ізгі мен жауызды, ақ пен қараны дұрыс һәм жеңіл айыратын болады.

Жаңартылып басылған «Педагогика» еңбегі.

Баянауылдан шыққан Жүсіпбек Аймауытұлы десе, ең алдымен, есіңізге «Қартқожа», «Ақбілек» түсетін шығар. Мектеп кезінен таныс болып қалған шығармалардағы кейіпкерлерді де жатқа білетін боларсыз. Прозаның ақ өлеңін жазған, бір жазған дүниесін қайта өңдемейтін Жүсіпбек – тек көркем сөздің ұстасы емес, білім беру және психология саласында алғаш ғылыми еңбек жазған, осы салаларда көш бастаған ғалым.

Жүсіпбек Аймауытұлы «Абай» атты журналдың бас редакторы болған. Бұл 1918 жылдар еді. Сол уақытта көсемсөз ғана емес, тәрбиеге қатысты талай ғылыми материалдар жариялаған. Мәселен, 1922 жылы сол мақалалары жинақ болып шығып, **«Тәрбиеге жетекші»** деген атаумен тарады. Еңбекте автор әркімнің өз әдеті, ғұрпы, салты мен дәстүрі бала тәрбиесіне қалай әсер ететінін жазған. Кітап ішінде: «Адам мінезінің,

ақыл-қайратының әртүрлі болуы – тәрбиенің түрлі болуынан. Адамның ұрлық істеуі, өтірік айтуы, кісі тонауы, өлтіруі секілді бұзақылықтарды жасауы – тәрбиенің жетіспегенінен» деген сөзі бар.

«Комплекспен оқыту жолдары» атты еңбегі 1929 жылы жарық көрген. Басып шығарған «Қазақ» баспасы. Автор бұл кітабын «Мұғалімдерге, қайталама курстарға, тәрбие техникумдарына көмекші құрал» деп сипаттайды. Бұл еңбектің этнопедагогикаға қосқан үлесі зор, енді қадам басып, жүріп келе жатқан сол кездегі қазақ педагогика саласындағы орасан жаңалық болатын. Қанша дегенмен, өзі педтехникумда сабақ берген Жүсіпбек өз тәжірибесіне сүйеніп жазып шыққан болатын. Сонымен қатар теориялық негізін орыс авторлардан алып отырғанын жасырмайды, дегенмен ол ғалымдардың жазғандарын тікелей ала салмай, оны қазақтың сана-сезіміне сай бейімдей қолданған.

Маңызды еңбектердің тағы бірі – **«Жан жүйесі және өнер таңдау»** деп аталады, ол еңбек 1926 жылы жарыққа шыққан. Бұл кітап таза практикадан тұратын, яғни сол заманда-ақ Жүсіпбек Аймауытұлы анкета алу, социалистік зерттеу жүргізу сияқты әдістерді ұтымды қолданған. Кітап аты атап тұрғандай, еңбек психология, педагогика және әдістеме деген үш алып саланы біріктіріп тұр. Кезінде ғылыми ортада жоғары бағасын алған еңбек әлі өзекті, сонымен қатар қазір де тәрбие мәселесінде басшылыққа алуға болатын кітап.

«Өзге білімдер затшылыққа табан тіресе, аяғын нық басқан жоқ. Қарапайым адамға жұмбақ сықылды көрінетін талай нәрселер псиқолоғияда қаралады» деген алғысөзімен басталатын Жүсіпбектің кітабы жайлы сөз соңында айтып отырғанымыз бекер емес. Өйткені **«Псиқолоғия»** **(«Психология»)**

атты еңбегінің салмағы ауыр, маңызы өте жоғары. Кітап 1926 жылы басылып шыққан. Бұл қазақша басылып шыққан осы саладағы тұңғыш еңбек екенін де еске салғымыз келеді. Кітапты оқи отырып Аймауытұлының әдеби кейіпкерлері психологиялық тұрғыдан неге күрделі екенін ұғамыз, өйткені автор адам психологиясын жете біліп, тереңнен зерттеген. Ғылыми теорияны қазақ танымына, жанына қарай бейімдей алғандығымен, қазақ топырағында бұрын-соңды сол кезде ешкім бұл мәселені көтермегенімен, психология саласындағы терминдерді қалыптастырғанымен және әлі отандық психология саласындағы ғалымдар осы кітапты бір парақтамай өтпейтінімен құнды.

Қазақта ғылым қашанда болған. Ғылыми терминдер атауын да толық қазақ тілінің табиғатына сай беруге әбден болады. Көптеген саладағы алғашқы ғылыми еңбектер жиырмасыншы ғасырдың бас кезінде жазыла бастаған. Бұл сөзімізге қос арыс Мағжан Жұмабай мен Жүсіпбек Аймауытұлының еңбектерін талқылай отырып көз жеткіздік. Екі алыптан бөлек Әлихан Бөкейхан, Ахмет Байтұрсынұлы, Халел Досмұхамедұлы, Нәзір Төреқұлұлы, Қошке Кемеңгерұлы, Елдос Омарұлы секілді көптеген алаш арыстары қазақ ғылымына іргетас боларлық мол мұра қалдырып кеткен.

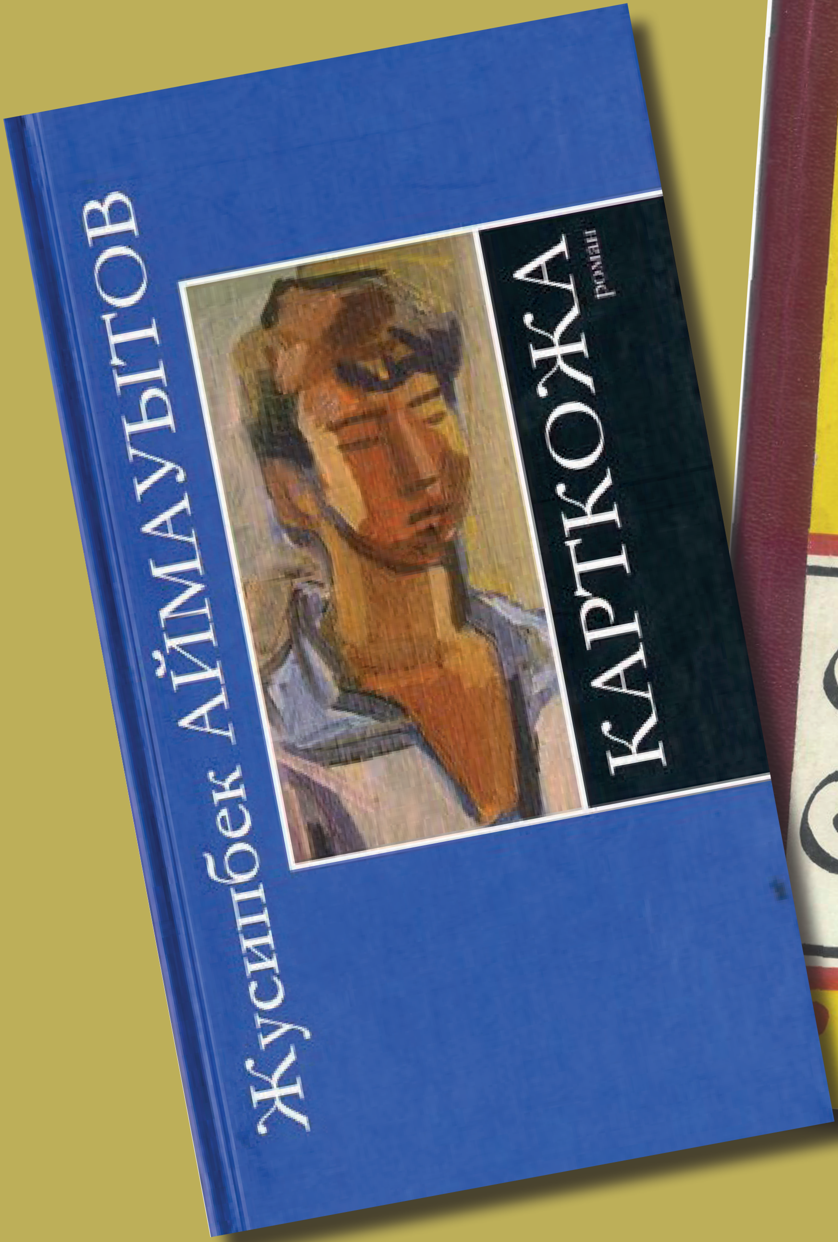

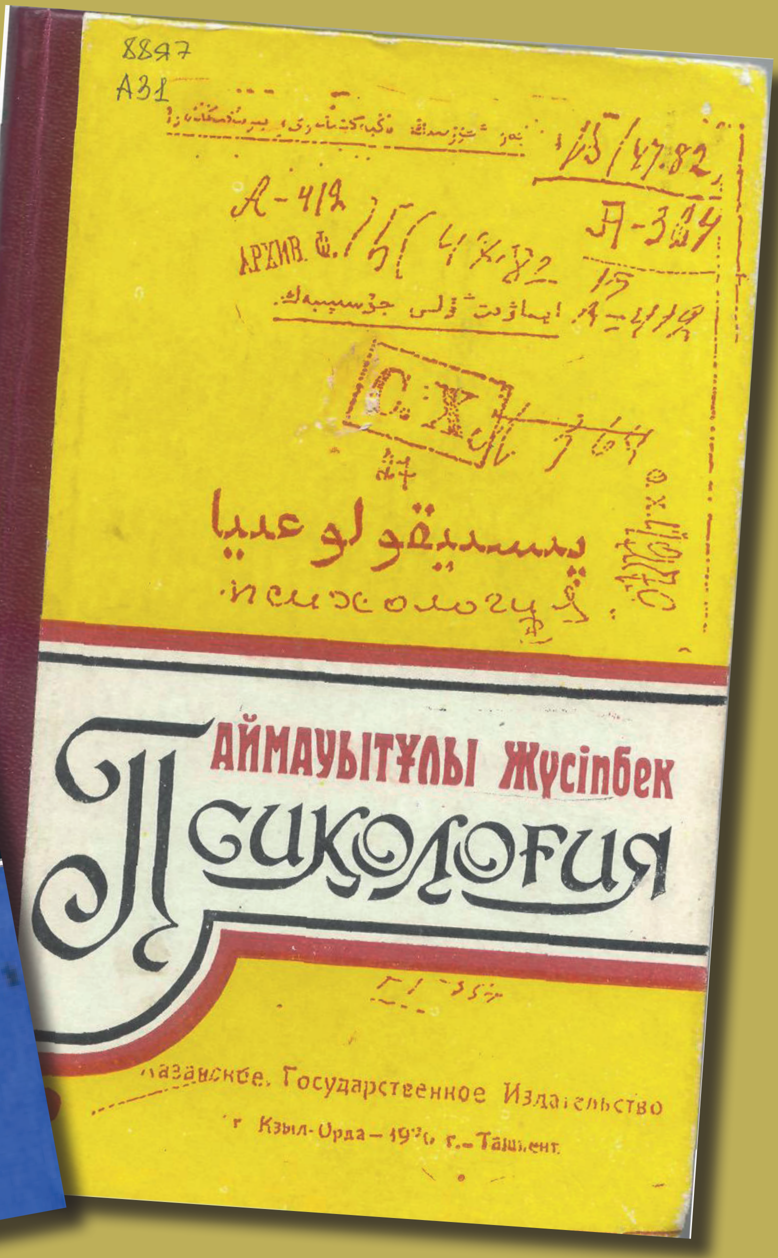

БАЛА АСЫРАП АЛУ – ЖАУАПТЫ ІС

Отбасы – әр бала тұлға ретінде қалыптасып, алғаш қоғаммен қалай байланысу керегін үйренетін ортасы. Қазақстан Республикасы да тағдыр тауқыметін көрген бүлдіршіндер санын азайтып, олардың толыққанды отбасында тұруына жағдай жасайтындай саясат ұстанады. Өз қалауымен жас күнінен қиындық көрген балаларды қамқорлығына алған бейбіт күн батырларының әңгімесін назарыңызға ұсынсақ дейміз. Олар: он бір баланың әкесі «ДОМ» қоғамдық қорының қызметкері, «Маған аспанды көрсетші» кітабының авторы Мұрат Қабылбаев пен он үш баланың анасы, «Ана үйі» ресурс орталығының координаторы, күміс алқа иегері Құралай Жұмабекқызы.

МҰРАТ ҚАБЫЛБАЕВ:
ЖЕТІМ БАЛА БОЛМАСА ЕКЕН ДЕЙМІН

Балалар үйі туралы көп білуіме қарындасымның курстасы әсер етті

Қарындасым студент кезінде бірге оқитын курстас қызын үйге ертіп әкелді, ол қыз жетімдер үйінде өскен екен. Сонда мені таңғалдырған нәрселер болды: жаңағы қыз қарапайым заттарды білмейді, істей алмайды. «Әке-шешелеріңмен бірге отырып теледидар көресіңдер ме?», «Олармен бірге бір үстел басында отырасыңдар ма?» дегендей қызық сұрақтар қойды. Сол күні кешкі аста бәріміз үстел басында отырдық, бірақ қонағымыз ата-анамыз үстелден тұрып кеткенше тамаққа қолын созбады. Бұл қылығын түсінбеген едім. Ол қысылып отырған шығар деп ойладым. Неге олай істегенін кейін түсіндім. Балалар

үйінде армандағаны дәл қазір алдында, яғни толық отбасында отыр. Талай түн осыны ойлап жылады ма екен? Осы оқиғадан кейін жетім балалар мәселесіне қызыға бастадым. 2001 жылы үйлендім, 9 жыл бойы сәби сүйе алмадық. Негізі әйеліммен некелескенде бір немесе екі, үш баланы асырап аламыз деген ниетіміз болған. Содан кейін дүниеге ұлымыз келді. Баламыз 1 жасқа толғанда ниетімізді іске асыруға бел будық. Сол жылы алғашқы төрт баламызды асырап алдық. Көбі біз сияқты бірден он баланы асырап алсақ дейді, тек ол дұрыс емес. Бір мезетте барлығын алған жоқпыз, біртіндеп алдық. Алдымен төртеуін, содан кейін үшеуін, 3 жылдан кейін тағы үшеуін, 2 жылдан кейін тағы екеуін асырап алдық. Бұл жерде мынадай мәселе болды: бірінші алған балаларымызды өзіміз таңдадық, кей кезде алуымызды өтінген адамдар болды, балалар үйі жабылып, балаларға қысым көрсетіліп жатыр дегендер болды, сол балаларды алдық. Асырап алған әр баланың өз оқиғасы бар.

Қазақстанда бала асырап алу машақаты көп жұмыс емес

Қоғамда елімізде бала асырап алу қиын деген түсінік барын білемін. Бұл шындыққа жанаспайды. Бұдан ары жеңілдетуге де келмейді. Негізгі керек құжаттың бәрін Egov-тан аласыз. Кандидат міндетті түрде медициналық тексерістен өтуі керек. Жұмыс орнынан анықтама өткізесіз. Кейде мінездеме сұратып жатады. Үйленген немесе жалғызбасты әйелдерге береді, жалғызбасты еркекке бермейді. Сотталмаған, тұрақты жұмысы болуы шарт. Дәстүрлі некеде тұрмағандарға, азаматтығы жоқтарға, психо-нарко диспансерде тіркеуде тұратындарға баланы тапсырмайды. Ата-ана қамқорлығынсыз қалған балалар, жетім балаларды асырап алу түрлері: қамқорлыққа алу, патронат (жетім балаларды мемлекеттік мекемелердің қаржысымен қызмет иесі отбасында тәрбиелеудің бір түрі), асырап алған отбасы. Қамқорлыққа алу Білім басқармасы басшысының бұйрығымен іске асырылады. Сот асырап алу туралы қаулы шығарады. Патронат және бала асырап алатын отбасы үш жақты, яғни білім бөлімі, балалар үйі және ата-ана арасында келісім жасасады. Көбіне қамқорлыққа туысқандары алады немесе көп жағдайда қамқорлыққа алуды өтпелі кезең қылып алып, ары қарай асырап алу үшін сотқа жүгінеді. Тағы да айтып өтейін, бала асырап алу – дайындайтын құжаты көп, тым ұзақ процесс дегендері өтірік. Қиын дейтіндеріне мына нәрсе себеп: көбі үлкен балаларды емес, екі жасқа толмаған, жаңа туған сәбиді асырап алғысы келеді. Әттең-ай демеймін,

қайта осылай болғанына қуанамын, мұндай жастағы балалар жоқтың қасы, өте аз. Балалар үйіндегі тәрбиленушілердің дені он жаста немесе одан ересек. Бір отбасынан шыққан балалар да кездеседі.

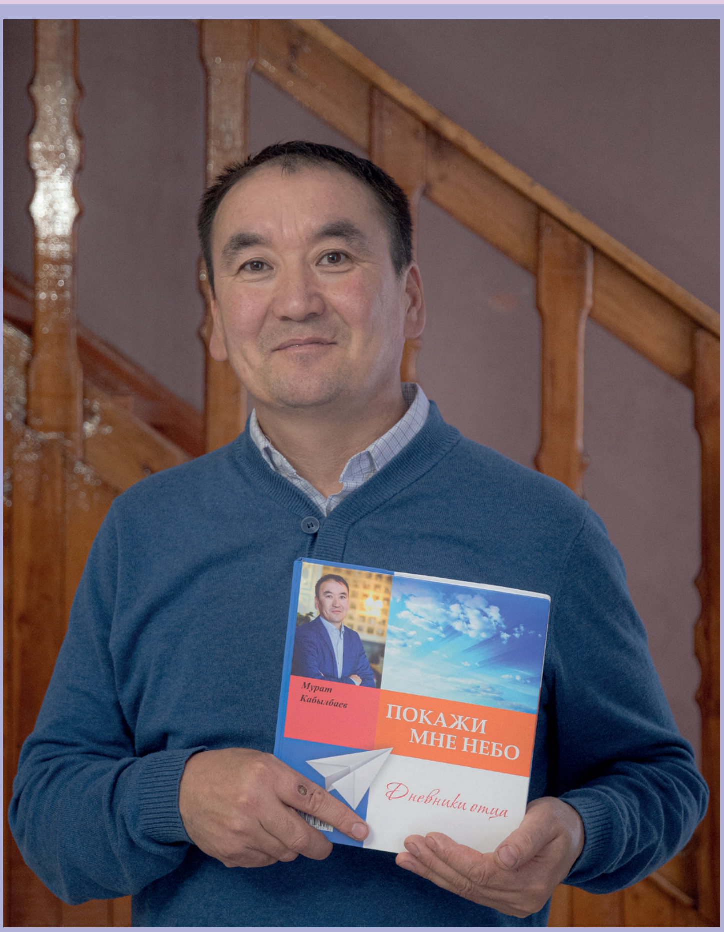

Кандидат екі баланы таңдады. Бәрі дұрыс болатын. Екі сағаттан кейін бізге балалар үйінен хабарласып, балалар бас тартты деді. Мұндай жағдай көп. Туысқандары басқа отбасына кеткенін қаламайды және, әрине, балалар үйінің қызметкерлері солай істеуге итермелейді. Балалар қызметкерлердің жеке мүдделерінің тұтқынында қалады.

Алысқа бармай, жеке басымнан өткен нақты жағдайды айтқым келеді. Балалар үйінен екі баланы алып келдік. Балалар үйі қызметкерлерінің толассыз қоңырауларынан кейін, жаңағы екі бала қайтадан сол жаққа қайтамыз деді. Мен оларды байлап ұстап отыра алмадым. Қысқасы, өз басымнан да мұндай жағдай өткен. Қазір асырап алынған әр балаға (қамқорлыққа алған, патронат, асырап алған отбасы) өкімет 30 180 теңге төлейді.

Көмек сұрап жүгінетіндер көп

«Добровольное Общество Милосердие» қоғамдық қорында жұмыс істеймін, қорды Аружан Саин басқарады. Тағы бір айта кететін нәрсе бар: балалар үйінің қызметкерлері, тәрбиешілері балаларды асырап алуға қарсылық білдіріп жатады. Мынадай жағдай болған: бірде кандидатпен төрт балалар үйін араладым. Кандидат баланы таңдады. Бала да келісті. Бірнеше күннен кейін балалар үйінен хабарласып, бала келісімнен бас тартып отыр деді. Балалар үйін аралау барысында бір мекеменің директоры бар шындықты айтқан еді. «Күндіз мен директормын, ал кешке тәрбиешілер директорға айналады. Егер ертең балалар бас тартып жатса, таңғалмаңдар» деді.

Бізді де айыптағандар болды

Қазір жеке басының қамы үшін бала асырап алады деген қаңқу сөз бар. Мұндайды өзім де естігенмін. Бірақ мұның бәрі тым күлкілі, өйткені қазіргі экономикалық жағдайда берілетін ақша теңізге тамған тамшыдай ғана. Бала асырап алған көпбалалы отбасы қалай күн көріп отырғандарына өзім де таңғаламын. Біз май, ет, сүт сияқты өнімдерді сатып алмаймыз, өзіміз мал ұстаймыз, сол көп көмектесіп отыр. Бақшамызды саламыз. Ал қалада тұратындар не істей алады? Өкімет берген ақшаға қалай өмір сүреді? Асырап алған отбасыларды, патронаттар мен қамқоршы болғандарды жеке басының пайдасы үшін жасап отыр деп өз басынан осы жағдайларды өткермегендер ғана айтады.

Бала құқығы мен жан саулығы әрдайым басты орында тұруға тиіс

Асырап алушы, қамқоршы заңды түрде баланың қауіпсіздігі мен білім алуына, баланың психологиялық жағдайына толық жауап береді. Асырап алушы отбасы, қамқорлығына алушы, патронат отбасы қамқоршы органға жылына 2 рет қаржы шығыны мен баланың денсаулығы туралы есеп береді. Бала құқығы дегенде ең алдымен қауіпсіз орта, барлық жағдайын жасау, жайлы өмір сүруі, білім алуы, интелектуал және физикалық дамуы ойыма келеді. Міне, балаға осының бәрі жасалуы керек. Сонымен қатар асырап алған жандар басында психологиялық тұрғыдан дайын болмай ма, әйтеуір баланы қайтарып жататын кезі болады. Бұл неткен ауыр екенін білесіз бе? Баланың екінші рет тастанды болғаны – қатты психологиялық соққы. Мұндай жағдай қайланбау үшін кәсіби тексеруді енгізуіміз керек. Бұл да баланың құқығын қорғауға, психологиялық тұрғыдан сау болуына әсер етеді. Міндетті түрде әр кандидат асырап алушы мектебінен өтеді. Бұл бағытта «Ана үйі» үлкен жұмыс атқарып жатыр. Тек бұл жеткіліксіз. Заманауи және қарқынды түрде кәсіби негізде кандидаттарды мүмкіндіктеріне сәйкес келетін етіп таңдау керек. Негізі, жетім болмаса екен деймін. Ол үшін қиын жағдайға тап болған отбасылардың мәселесін ертерек анықтау керек. Бізде ол нәрсе жолға қойылмаған. Отбасы әркімнің өз шаруасы дегендей, ең соңында бәрі ушыққанда ата-ана құқығынан айыру ғана қалады. Бәріне ерте бастан қамданып, кешенді түрде жұмыс істеуіміз керек.

ҚҰРАЛАЙ ЖҰМАБЕКҚЫЗЫ:
БАЛА АСЫРАП АЛУ ҮШІН КӨП НӘРСЕГЕ ДАЙЫН БОЛУ КЕРЕК

Жолдасым екеуіміз бес баланы асырап аламыз деп шештік

2016 жылы бала психологы ретінде тренер болғанмын. Асырап алушы ата-аналар мектебін аштым. Кандидаттарды оқыттым. Балалар үйіне бардым. Балалармен, ата-аналармен сөйлесетінмін. Бала асырап алу үшін көп нәрсеге дайын болып, баланың психологиялық жағдайын бақылау керек. Отбасына бейімделуі қалай болады, соны да байқау керек. Жолдасым екеуіміз ақылдаса келе, 5 баланы асырап алуға шешім қабылдадық. Басында 2 бала аламыз деп ойлағанбыз. Андрейдің досы бар екен, ол досынан айырылғысы келмеді. Досының қарындасы бар еді, оны да алдық. Ол қыздың құрбысы бар, оны да қосып алдық. Бір-бірінен айыруға келмеді. Бөлек кететіндерін білгенде көңілі түсіп, жылап, қиын жағдай болды. Сөйтіп, жолдасым екеуіміз бәрін асырап алуға бел будық. Біз оларды қаржылай пайда көреміз деген ниетпен алғанымыз жоқ, өздерінің ата-аналарын тауып алуға көмектескіміз келді. Өйткені балалар ата-аналары туралы жақсы сөз көп айтатын, оларға деген махаббаты ерекше еді. Әттең, біз олардың ата-анасын тапқанда, балалар олардың жанында қала алмайтындарын түсіндік. Балаларға жағдай жоқ. Біз ойлағанды олар іске асыра алмайтын. Екі жақтың келісімімен балалар біздің жанымызда қалып, білім алды, жұмыстарын істеп жатыр.

Бірінші кезекте баланың жағдайы жасалуы керек

Мемлекеттің көмегі жәрдемақы түрінде беріледі, 10 АЕК болады. Қазір оныңыз 31 мың теңге. Әрине, бұл сома жетпейді, сондықтан жеткіліксіз деп дабыл қағып жатырмыз. Патронат ата-аналардың жалақысын да қысқартып тастады. Балалар арқылы байып кетемін дегендер қателеседі. Бұл ешқандай бизнес емес. Біз асырап алушылар мектебінде осыны міндетті түрде айтамыз. Бірінші кезекте баланың жағдайы жасалуы қажет. Бала мемлекеттен және отбасынан барлық қажетті дүниелерді алуы керек.

Балаларға берілетін жәрдемақы 23 жасқа дейін ұзартылуы керек

Біз 2016 шыққан заңға сүйеніп, алғашында қабылдаушы отбасы болдық. Жолдасым қайтыс болғаннан кейін патронат тәрбиелеуші болдым. Асырап алушы отбасы клубының жетекшісімін. Бәріміз әңгімелесеміз, тәжірибелерімізді

ортаға саламыз. «Балаға қалай жақсы тәрбие береміз?» деген басты сұрағымызды талқылаймыз. Жай ғана тәрбие беру емес, қауіпсіз тәрбие, ары қарай дамыту сияқты мәселелерді пысықтаймыз. Асырап алушы отбасы немесе патронат тәрбиелеуші болса да, өкімет жәрдемақыны, жалақыны 18 жасқа дейін ғана төлейді. Кәмелет жасына толғаннан кейін асырап алған отбасында ары қарай не істеміз деген үлкен мәселе туады. Қазір біз балаларға берілетін қаржылай көмек 23 жасқа дейін ұзартылуы керек деп жатырмыз, өйткені көптеген балалар 18 жасында оқуы аяқталмаған, жұмысы, үйі жоқ күйінде қалады. Ары қарай өмір сүріп кетулері өте қиын.

Жетім мен жесір көп болмасын десек...

Қазір өмірден теперіш көрген әйелдер көп. Олар тіпті балаларына тамақ та тауып бере алмай отыр. Жөнді жұмысы жоқ, жалдамалы пәтерде тұрады. Дұрыс жұмысқа тұрайын десе, қолында дипломы да жоқ. Мұндай жандарға арнайы мекемелер қажет, бірінші кезекте психологиялық көмек көрсетілуі керек. «Ана үйінде» жетекші болып жүрген соң, көптеген аналармен кездесіп жүрмін, жағдайлары сондай нашар болғандықтан, балаларын сатып немесе сұраған адамға бере салуға дайын. Осындай жағдайларды болдырмау үшін біз оларды еңбекке үйретіп, осы мақсатта еріктілерді жүгіндіріп жатырмыз. Бұл жерде ананың өзі ресурс тауып, өкіметтің көмегінсіз баланы асырай алатын жағдайға жетуі керек. Сол үшін барлық күшімізді осы бағытта жұмсауымыз қажет. Президент Тоқаев дұрыс айтады, әлеуметтік отбасылық картаны енгізуіміз керек. Картада барлық ақпарат жазылып тұрады. Соған қарап, қандай көмек көрсете алатынымызды білеміз. Мұндай әйелдер әлеуметтік көмек ала алмайды, өйткені олардың тұрақты тіркеуі жоқ. Жалдап отырған пәтерлері екі-үш айда ауысып тұрады. Дұрыс жұмысы жоқ, оларды ешкім алғысы келмейді. Жергілікті атқарушы мекемелер осы кезден бастап дабыл қағуы керек.

БАҚЫТТЫ ЕЛДІҢ БАЛАСЫ

Тұрарқызы Дария,
Ақтөбе қаласы,
№49 ЖББОМ 10-шы сынып оқушысы

Ең бірінші бақытым – Халқым менің,
Соған берем ойымның алтын кенін.
Ол бар болса, мен бармын,
қор болмаймын,
Қымбатырақ алтыннан нарқым менің.

Өзімнің мақаламды Мұқағали Мақатевтың осы шумақтарынан бастағым келеді. Себебі еліміздің дарынды ақыны бақыт сөзінің бар мән-мағынасын бір шумаққа сыйдырып жібергендей. Біз оқушылар үшін табысты оқып, үйлесімді даму үшін барлық жағдай жасалған. Тек жалқау болмау керек! Тек білмегенді үйреніп, білім нәрін сіңіре берсек болғаны, өйткені біз – егеменді Қазақстанның болашағымыз.

Мектепті бітіргеннен кейін біз грантқа түсуге, жоғары оқу орындарында тегін оқуға мүмкіндігіміз бар. Біздің алдымызда барлық жолдар ашық. Біз ата-аналар мен мұғалімдердің үмітін ақтауға тырысуымыз керек деп есептеймін. Мен және менің құрдастарым үшін оқуға жақсы жағдай жасалған. Менің мектебім заманауи, әдемі. Компьютер сыныбы мен жылдам интернеті бар. Жастардың білімі біздің еліміз үшін қаншалықты маңызды екенін мемлекет те түсінеді.

Тәуелсіз еліміздің болашағын бағдарлау мақсатында Қазақстанның президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2022 жылды «Балалар жылы» деп жариялаған еді. Әрине, бұл саналы қағида әрі уақытылы қабылданған шешім. Себебі балаларға қазір мән бермеу еліміздің ертеңіне салғырттық танытумен тепе-тең келер еді.

Мемлекет басшысы «Бала жылын ұрандатып айту мен мерекелік іс-шараға айналдырмай, бүлдіршін баладан, күні ертең азамат атанар жасөспірімге дейін бейбіт әлемде өмір сүріп, бақытты балалық ғұмыр кешуіне тырнақтай болсада ықпал етуге айналдыру керек», – деп ескертті. 2021 жылы Парламент Мәжілісі «Бала құқығын қорғау мәселелеріне қатысты Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң жобасын бірінші оқылымда мақұлдады.

Қазіргі жаһандану қарқыны үдеген уақытта бала тәрбиесіне қатысты ұлттық ұстанымдардың осалдау болып тұрғаны да шындық. Ұлт ұстазы атанған Ахмет Байтұрсынұлының «Баланы ұлша тәрбиелесең – ұл болмақшы, құлша тәрбиелесең – құл болмақшы» деген даналығы бар. Ата-бабаларымыз өскелең ұрпақ тәрбиесіне ерекше көңіл бөліп, ұлттың болашағы ретінде бағалаған.

Бала тәрбиесіне ерте жастан мән беру арқылы оның болашақта үлкен, толыққанды тұлғаға айналу процесі қарқынды жүреді. Сондықтан да халқымыз балалардың бойына еңбексүйгіштік, қиындыққа төзе білу, ел намысын қорғау, ата тегін білу, сөзді қастерлеу, тапқырлық пен алғырлық, салт-дәстүрді бұзбау, жасы үлкенді сыйлау, кішілерге қамқорлық көрсету сынды құндылықтарды ерте жастан сіңірді. Қазіргі таңда да оқушылардың біліммен қатар олардың тәрбиесіне аса мән беріліп отыр.

Сонымен, балалардың мүддесі үшін мемлекеттің негізгі мақсаты айқындалды. Олар балалардың құқығы мен заңды мүдделерін қамтамасыз ету, оларды кемсітуге жол бермеу, бұзушылық жағдайларында олардың құқықтарын қалпына келтіру, бала құқықтары кепілдіктерінің құқықтық негіздерін қалыптастыру және балалардың физикалық, зияткерлік, рухани және адамгершілік дамуына жәрдемдесу. Міне осы бағыттағы нәтижелі жұмыс жүргізілетін болса, Қазақстандағы әр оқушы өзін бақытты сезіне алады.

Жалпы әлемде болсын, елімізде болсын баланың өмір сүруге, денсаулығын қорғауға, тұрғын үйге, білім алуға, мемлекеттік көмек алуға құқығы бар. Сонымен қатар, баланың негізгі құқықтарына отбасында өмір сүру және тәрбиелеу, ата-аналарымен бірге тұру, ата-аналардың тәрбиесі, ал олар болмаған немесе ата-ана құқықтарынан айырылған кезде

Ел ағалары балалардың тыныс-тіршілігімен танысып, жетістіктеріне қуанып, болашаққа бағыт-бағдар сілтеп, әр жағдайға көңіл алаңдататыны өте қуантады. Бұдан бөлек балалар арасындағы зорлық-зомбылық, буллинг пен кибербуллингке жол бермеуге, балаға лайық жағдай жасауға көңіл бөліп келеді. Ерекше қажеттілікері бар балалар да сырт қалмай отырғанын да айтпай кетпеске болмас. Себебі қазақ халқы әр баланың тәрбиесіне ерекше көңіл бөлген. Бала қамын ерте жастан бастап ойлау, оның тәрбиесіне аса мән беру білімді әрі тәрбиелі ұрпақты қалыптастырады. Халқымыздың бала тәрбиесіне осындай ерекше мән бергендігі талантты жандардың көптеп қалыптасуына жол ашса керек-ті.

қорғаншының, қамқоршының немесе балалар мекемесінің тәрбиесі, жан-жақты даму, адамның қадір-қасиетін құрметтеу, ата-анасымен, әжесімен, атасымен, ағаларымен, әпкелерімен және басқа туыстарымен қарым-қатынас жасау, өз пікірін білдіру, тегін, атын, әкесінің атын алу, өмір сүруге және қаражат алу кіреді.

Дүние жүзіндегі Балалардың құқықтарын қорғайтын басты құжат «Бала құқықтары туралы Конвенция» саналады. Оны 1989 жылғы 20 қарашада Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы қабылдады. Осылайша балалар да алғаш рет құқық субъектісі деп танылды. Бала құқықтары туралы конвенцияны 190 ел ратификациялады, оның ішінде Қазақстан да бар. Біздің мемлекет бұл құжатқа 1994 жылғы 8 маусымда қол қойды.

Сондықтан да біздің елде бала, оның ішінде оқушылар құқықтары толық қорғалған деуге болады. Мысалы, еліміздегі әрбір бала білім алуына мүмкіндік беретін мектептер бар. Сондай-ақ денсаулықты шыңдау үшін спорттық нысандар да салынып жатыр. Мысалы, 2021 жылғы 1 мамырдан бастап елімізде балалардың бұқаралық спорты мен шығармашылығын дамыту үшін жан басына шаққандағы қаржыландыру енгізілді. Нәтижесінде қазір 500 мыңнан астам бала спорттық және шығармашылық үйірмелерге тегін барып жүр.

Осыған қоса Қазақстанда әрбір бала тегін медициналық көмек ала алады. Оның ішіне заманауи және тиімді қызметтерді, сондай-ақ ауруларды емдеу және денсаулықты қалпына келтіру құралдарын, денсаулық сақтау саласындағы білім беруді, медициналық тексерулер мен динамикалық байқауды, емдеуді, дәрі-дәрмекпен қамтамасыз етуді және сауықтыруды пайдалануға құқылы. Сондықтан оқушылар да

жас кезден салауатты өмір салтын ұстанып, спортпен шұғылданып, өз денсаулығына үлкен мән беру керек.

Қазақтың әр баласы ата-бабамыздың салтына тән тәлім-тәрбиеге сусындап, отбасында мейірімге толы, салт-дәстүрмен тәрбиеленіп өссе, онда болашақта елі мен жеріне қызмет ететін жақсы азамат болатыны анық. Халқымыздың атақты да дарынды ақыны Мағжан Жұмабай «мен жастарға сенемін» деп жырлап өткендей, бізге мол сенім артылған. Біз сол жауапкершілікті тереңінен түсініп, Қазақстанды көркейту жолында пайдалануымыз қажет.

Біз бақытты ұрпақпыз деп толық сеніммен айтуға болады. Себебі тәуелсіз, егеменді елде туып-өстік. Қазір әлемдік деңгейде бәсекелесе алатын білім алып, тәрбиеленіп жатырмыз. Қазақстандағы әр бала ел мерейін асыратын, дарынды, білімді, өнерге құштар, дені сау, бақытты болып өсіп жатыр деп ойлаймын. Себебі қай кезде де мемлекет баланың үздіксіз дамуына толық көңіл бөліп отыр. Бақытты елдің баласы Отанымыздың символына айналған қар барысындай болуға тиіс.

Біз қазір әлі оқушымыз, бірақ қазірдің өзінде болашаққа жоспар құрып, мемлекетке пайда әкелуді, Отанымыздың абыройын арттыруды армандаймыз. Мектептен түлеп ұшқанда жас ұрпақ жақсы оқу, мейірімді әрі жомарт болу, қарттар мен құрдастарды құрметтеу сияқты қасиеттерді бойына сіңіріп шықса нұр үстіне нұр болар еді. Меніңше, дүниежүзіндегі, оның ішінде Қазақстандағы бейбітшілік пен келісім – бұл әр адам үшін ең маңызды нәрсе. Мен өз болашағыма сеніммен қараймын, оның жарқын әрі бақытты болатынына сенімдімін!

ӨЛЕҢ – СӨЗДІҢ ПАТШАСЫ, СӨЗ – САРАСЫ

Сөзден маржан тізу – қазақ халқының ежелден құрметтеген өнері. Сөз құдіретін ертеден жете түсінген халықтың өрендері де қаламға құмар келері анық. Сондай жастың бірі – Шерездан Нұрдәулет. Ол Шымкент қаласындағы Ы.Алтынсарин атындағы №65 мектеп-гимназиясының 11«Е» сыныбында оқиды. Сонымен қатар Оқу-ағарту министрлігіне қарасты Балалардың құқықтарын қорғау комитеті жанындағы Республикалық Балалар өкілдіктері кеңесіне мүше. Өз аймағы бойынша балалар құқығы қаншалықты сақталып жатқанын, әлеуметтік жағынан аз қамтылған отбасындағы балаларды, балалардың мемлекет, қоғам және бала әл-ауқатын жақсартуға үлес қосатын жобаларын анықтап, оларды тиісті орындарға жеткізу секілді көптеген істі сабағымен қатар алып жүрген өрен.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнін сүйіп оқитын Нұрдәулет осы уақытқа дейін көптеген жыр байқауларына қатысып, талай мәрте жүлдегер атанған. Мәселен, І.Жансүгіров оқуларындағы «Сұлу сөздің сүлейі» номинациясы бойынша қалалық кезеңде І орынды, республикалық кезеңде ІІІ орынды қанжығасына байлаған.

Жыр додаларынан бөлек республикалық XIV «Зерде» ғылыми жобалар байқауында I орын алған, Б.Өтемұратов қоры ұйымдастырған «Jas leader akademiiasy» жобасының ақтық мәресіне жеткен. НЗМ мектептері ұйымдастырған «Ted talks», «Readex» жобаларының спикері болған.

Мектептегі қоғамдық жұмысқа 7-сыныптан бастап қатысып келеді. Сол жылы «Шаңырақ» оқушылар қауымдастығының «Самұрық» шаңырағының көшбасшысы болған.

Жас талант әрі белсенді Нұрдәулет: «Басты мақсатым – балалар құқығының қорғалуы мен қауіпсіз болуына үлес қосу, балалардың ойын, пікірін, қалауын жауапсыз қалдырмау. Көмекке мұқтаж балаларға қол ұшын беріп, олардың проблемасына назар аудару», – дейді.

«Болам деген баланың бетін қақпа, белін бу» деп дана қазақ халқы айтпақшы, жас талант Нұрдәулеттің жыр шашуын өздеріңізге ұсынып отырмыз.

Туған жер

Қасиет тұнған туған жер, атыңнан сенің айналдым,
Өзіңді, елім, жырақта жүріп ойға алдым.
Бала арман, пәк көңіл, таза ниетпен
Сен жайлы жырлайын деп қалам алдым.

Асқар тау белден, жүйріктей ескен самалдан,
Жалықпас едім сұлулығына қараудан.
Алатау мені өзіне қарай шақырып,
Қорғайтындай өмірде барлық бораннан.

Бабама құт, әулетіме бақ қонған жер,
Туған, өскен, кіндік қаным тамған жер.
Сарқырап аққан ағысты өзен Ақсудың
Жағасына кеп бақытын ол тапқан ел.

Табиғат та сенде, байлық та сенде, бақ сенде,
Осыны білмей өмір сүріп жүр көп пенде.
Талайды шарлап сендей жерді таппадым,
Ауыз бармас өзіңдей ел бар деуге.

Туған жер біреу, кіндік қан тамған мың ұрпақ,
Туған жер сенің туыңды жүрміз тік ұстап.
Тағдырым мені толқытып шетке жіберсе,
Топырағыңды алып кетермін мен уыстап.

Абай

Ақын көп біздің халықта, біз де бармыз
Ал біз қалай өлеңнен қалысамыз?
Құрай алмас ұйқасты бір қазақ жоқ
Айтыс десе сөзбенен алысамыз.
Қара өлең, қара сөздің шын иесі –
Дана Абай жолын да пір тұтамыз.

Дана ой, қатты сын һәм өлеңі
Надандықтың елшісін нық көмеді.
Қырық бес түр қара сөз мына сенің
Қазақ деген рухыңа бақ береді.
Жалғыз Абай қазақтың өлеңінде
Бір қопарып тастайтын тас төбені.

Жарқын бейне танитын барша қазақ,
Ақылы мен сөздері, өзі ғажап.
Қазақтың қара өлең әдебиетін
Абай ата біздерге кетті жолдап.

Өтті, міне, бір ғасыр және тағы 75 жыл
Абай салған дара жол бүлінбей тұр.
Соңынан ерген қаншама топ ақындар!
Ей, жас ақын, сол жолмен сүрінбей жүр!
Абайға еліктеген қаламыңнан
Әрқашан шын ниеттен төгілгей нұр.

Бойында қазақ рухы оттай жанып,
Абайдың жаққан шамы өте жарық.
Қазақта батыр да, бар ақын да бар
Өлеңде – тек бір бейне «Абай алып».

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ПАТРИОТИЗМНІҢ НЕГІЗГІ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫ АРҚЫЛЫ ҰЛТТЫҚ РУХТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

З.С. Садыкова, М.Мамыраев атындағы МИ, директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары; А.Б. Даутбекова, Г.Мұстафин атындағы мектеп, директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары

Аңдатпа

Бұл мақалада оқу-тәрбие үрдісінде жас ұрпақтың бойында отанға , туған еліне деген сүйіспеншілік сезімін дамыту, ұлттық сананы, Қазақстандық патриотизмнің негізгі құндылықтарын қалыптастырудың жолдары қарастырылған.

В статье рассматриваются пути формирования основных национальных ценностей - развить любви к Родине, к своему народу в процессе обучения и воспитания подрастающего поколения.

Қазақстандық патриотизм – көп ұлтты Қазақстан халқының өзін-өзі тануының күрделі жолы. Өзін – өзі тану өзіндік даму үрдісі арқылы жалпы адамзаттық құндылықтарды меңгеруге, бағалауға алып келеді. Ең бастысы – жас ұрпақ бойында Отанға, туған еліне деген сүйіспеншілік сезімін, санасын қалыптастыру. «Отан – отбасыдан басталады» дейтін дана халқымыздың сөзіне еш шүбә келтірместен, елін сүйген баланы тәрбиелеп шығару үшін, Отанның қадірін туғаннан бастап бала санасына сіңіруіміздің қажеттілігін айқындау- уақыт талабы болып отыр. Еліміздің ұлттық білім беру жүйесінде «Қазақстан патриотизм» ұғымы қолданылып келеді. «Қазақстандық патриотизм» арқылы Отан, туған жер, ел, атамекен, мемлекет, туған өлке, халқы туралы түсініктер оқу-тәрбие үрдісінде, сабақтан тыс шараларда Отансүйгіштік сезімді дамыту, ұлттық салт-дәстүрді сақтау, мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, ана тілін қадірлеу сияқты сезімдерді оқушылар бойында қалыптастыру жүзеге асырылады[1]. Сондықтан Отанды сүюді қалыптастыру әр баланың отбасынан да, уақытының басым көпшілігін өткізетін мектеп керегесінен басталатындықтан, жас ұрпақты Қазақстандық патриотизм мен толеранттылыққа тәрбиелеу басты парызымыз болып саналады. Негізінде,

Отан деген киелі ұғымды санаға сіңіру, әр адамның туған жерінен, өз еліне деген сүйіспеншілігінен бастау алады. Отансүйгіштік пен патриотизм бір–бірімен астасып жатқан ұғымдар. Ұрпақ тәрбиесі қашаннан өз мәнін тұғырда ұстайды. Қай заманда, қай қоғамда болмасын адам баласы ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген. Өркениет жолында алға ұмтылған, ұлт ең алдымен келешек ұрпаққа оқу-білім және тәрбие беру ісін дұрыс жолға қоюы тиіс. Ұлттың бүгіні де, болашағы да тәрбиелі ұрпақпен тұтасып, байланысып жатады. Барлық жағынан қалыптасқан ұлттың санасында, түсінігінде, болмысында, өзіне тән ерекшелік менталитеті болатынын ғылым дәлелденген. Қазіргі таңда тәуелсіз еліміздің ертеңгі тізгінін ұстар азаматтарына жан–жақты өнегелі тәрбие беру-қоғамымыздың алға қойып отырған басты мақсаттарының бірі[2]. Мектеп жеке тұлғаның рухани жан дүниесі мен адамгершілік қасиетінің қалыптасуына жүйелі жолға қойылған оқу-тәрбие беру негізінде қол жеткізеді. Демек, бала тәрбиесі – Отан мен ел мүддесі. Бүгінгі өскелең ұрпаққа ғаламдастыру дәуірінде өз халқының төл мәдениеті, тілі мен салт-дәстүрін әр оқушының бойына сіңіре отырып, отансүйгіштікке баулу қазіргі оқу-тәрбие жүйесінің өзекті мәселесі. Тәуелсіз еліміздің болашағы жас ұрпақты шыңдап өсіру, білікті азамат болып қалыптасуын қамтамасыз ету бүгінгі таңда ең басты мақсат болып табылады. Өйткені еліміздің болашағы жас ұрпақ - ұлттық сана-сезімі оянған, адамгершілігі және рухани ойлау дәрежесі жоғары дамыған, мәдениетті, парасатты, ар-ожданы мол, салауатты, бойында жоғары патриоттық санасы, өз елі үшін мақтаныш сезімі қалыптасқан азамат

етіп тәрбиеленуі тиіс. Мектептегі өскелең ұрпақ – болашақ Қазақстан азаматы. Олар ескінің көзіндей, жаңаның өзіндей болып XXI ғасырда дүниежүзілік мәдениетті танитын, өзін сыйлата алатын, рухани дүниесі бай, интеллект деңгейі жоғары, білімді де білікті болуы шарт. Сонымен қатар, тәуелсіздігіміздің тірегі – білімді, әрі саналы, парасатты, жан-жақты мәдениетті, еліміздің еңсесін өркениетке жетелейтін патриот азаматтарымыздың қатары артуы қажет. «Патриотизм» -ғасырлар бойы жинақталған ең терең сезімдерінің бірі. Отанға деген сезім болмаса, патриот болу мүмкін емес. Біздің ата-абабаларымыз Отанын сүйіп, елді, жерді барлық жаулардан қорғап, бүгінгі ұрпаққа сый ретінде ұсынды десек те болады. Отанның гүлденуіне және оны қорғауға деген патриоттық сезім адамда өзінен өзі, не болмаса туа пайда болмайды. Ол ерте жастан адамға әсер ететін, ұзақ мақсатты түрде бағытталған тәрбиенің қорытындысы. Патриотизм - ортаның, отбасындағы тәрбиенің, мектептің, мектепке дейінгі мекеменің және түрлі қоғамдық ой-пікірлердің әсер етуімен қалыптасады. Патриоттық тәрбие берудің басты бағыты – Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясы мен еліміздің мемлекеттік нышандарын: Әнұранын, Туын, Елтаңбасын оқушыларға үйрету және орындату мәселелері. Еліміздің Конститутциясын бұлжытпай орындау, мемлекеттік нышандарға құрметпен қарап орындау, құқықтық–саяси және этикалық әдет–ғұрып мәдениетін тәрбие беруде оқушы бойына сіңіруді қалыптастырады. Осы тұрғыда білім мен тәрбиенің қос арналық қасиеті туралы белгілі ғалым-жазушы Ақселеу Сейдімбек өз ойын біртұтас мәнді методологияның қағидасымен көрсеткен. Ол: «Бұл қос арнаның тәрбие саласы былайша алып қарағанда, әрі кластан тыс, әрі мектептен тыс жұмыстарды

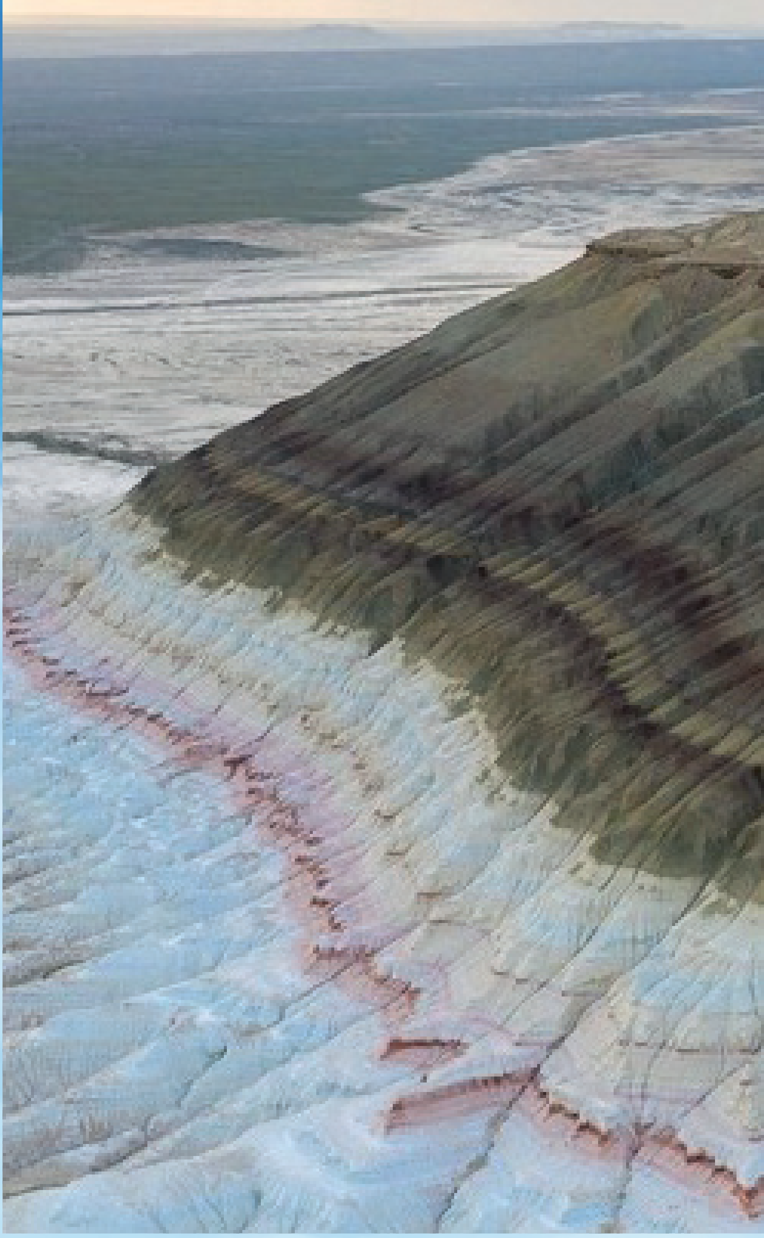

қамтитындай, мектеп туралы сөз – жас ұрпақты өз ұлтының мәдени-рухани мұрасын игертуге баулитын, өз елінің тағдырына сергек қарайтын азамат етіп тәрбиелейтін білім жүйесі туралы сөз болуға тиіс» деп жазады.

Қазақстандық патриотизмнің негізін қалыптастыру - мемлекеттің және барлық азаматтардың экономикалық өмірі мен қауіпсіздік жағдайын жасау болып табылады. Қазақстандық патриотизмнің ұлтшылдықтың айырмашылығы ол басқа халықтарға деген құрмет сезімінің, бүкіл адамзат туралы адамгершілік түсінікке қайшы келмейтін Отанға деген сүйіспеншіліктің үлгісі бола алады.

«Патриотизм Отанға, мемлекетке деген сүйіспеншілік, жеке адамның аман-саулығы, қоғамдық, мемлекеттік қауіпсіздікке тікелей байланыстылығын сезіну, өзінің мемлекетке тәуелді екенін мойындау, яғни патриотизм дегеніміз – мемлекет деген ұғымды, оның жеке адаммен барлық жағынан өткені мен бүгінгі күні және болашағымен қарым-қатынасын білдіреді» - деген екен халқымыздың біртуар азаматы Бауыржан Момышұлы. Мектеп оқушыларын қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу ұстаздар алдына үлкен міндеттер жүктейді[3]. Тәрбиелік іс-шараларды өткізу барысында ұлттық құндылықтар қағидаларын ұстана отырып, оқушыларды өз елі мен жерін сүюге баулу жүзеге асады. Бүгінгі таңда ұлттық құндылықтар негізінде оқушыларды тәрбиелеу мүмкіндіктеріне жол ашылуда, этнопедагогиканың қағидаларын оқу-тәрбие үрдісіне тиімді пайдаланудың жолдары ғылыми-әдістемелік тұрғыдан көрсетілуде. Тәрбие жұмыстарын ұйымдастыруда «Біздің Отанымыз –Қазақстан», «Тәуелсіздік – тірегім», «Туған елім», «Тәуелсіздік – тұғырым» атты тәрбие сағаттары, өнер сайыстары, «Өнерлі өрге жүзер»

патриоттық әндер байқауы көркем сөз оқу байқаулары оқушыларды патриоттық сана–сезімін тәрбиелеудің көзі болып табылады. Патриоттық сана сабақта және сабақтан тыс іс-шараларда Отанды сүю, елін қорғауға байланысты басты ұғымдарды ашып көрсету арқылы қалыптасады. Патриотизмге тәрбиелеу үрдісінің танымдық мәнін естен шығаруға болмайды, бірақ ол әрбір оқушыда патриоттық сана, патриоттық сезім қалыптастырудан бастау алғанда ғана тиімді болмақ [4].

Қазақ халқының өткені мен бүгінін таразыға сала отырып, келешегіне отаншылдық туын арқау еткен асқақ, жандары таза жас ұрпақты тәрбиелеумен қасиетті отанның қадірін ұғындыру, ар-намыс, ождан сөздерін ұлт, атамекен, халық сияқты киелі түсініктермен байланыстыру арқылы болашаққа бағыт сілтеу әрбір ұстаздың міндеті. Қорыта айтқанда оқушылардың еліне, отанына деген патриоттық сана-сезімін қалыптастыру, ұлттық рухын ояту–ұстаздар қауымының басты парызы.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы
2. Қазақстан Республикасының азаматтарына патриоттық тәрбие берудің 2006-2008 жылдарға арналған бағдарламасы
3. «Қазақстан мектебі» журналы №1, 2006ж.
4. «Ұлттық рух мәселесі хақында» Нұрмұратов С.Е, Сағиқызы А. Халықаралық конференция материалдары, Алматы, 2015ж.

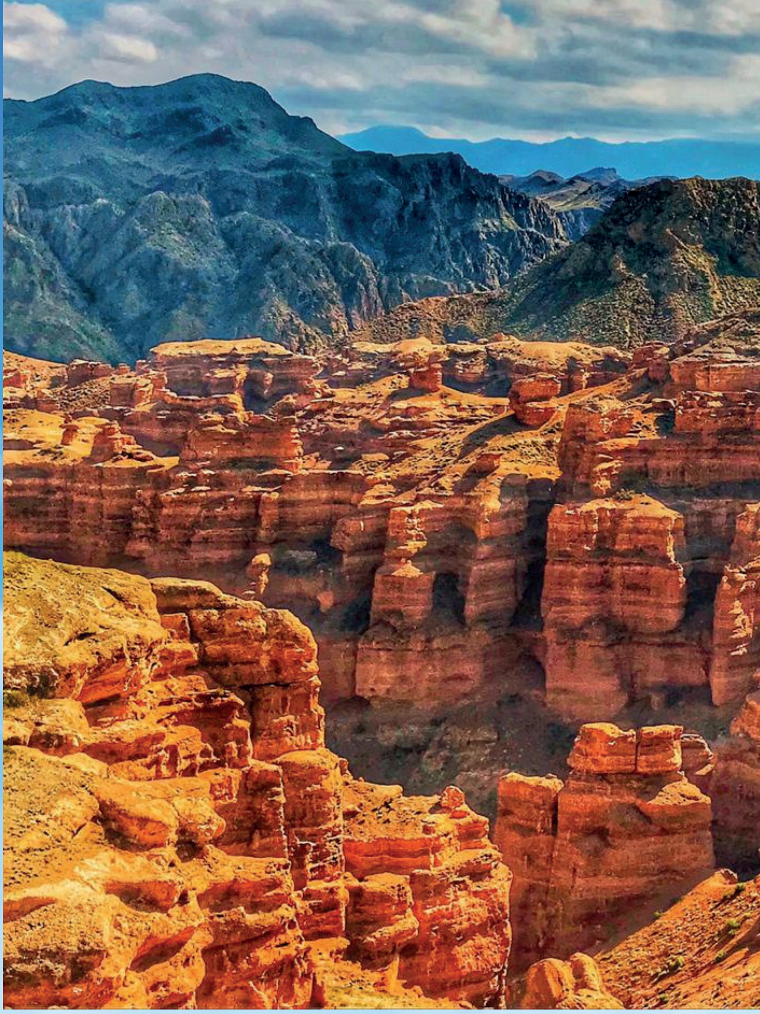

МІНСІЗ МЕКТЕП

Аружан Казезканова
Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі шет тілі мамандығының 1-курс студенті

МЕКТЕП – ТӘРБИЕНІҢ ТАЛ БЕСІГІ

Жетіге жеткенше жерден таяқ жеп, ойыннан басқаны ойламайтын сәбиден оң мен солын таныған жалынды жасты жетілдіріп шығаратын мектеп – тәрбиенің тал бесігі екені даусыз.

Мектептің мінсіз білімі, тұнық тәрбиесімен сусындаған жеткіншектер ғана болашақтың иесі болатын саналы жасқа айналып, дүниедегі өз кетігін тауып, кірпіштей қаланады. Баланың жүрегіне қаяу, көңіліне кірбің түсірмей, жаралы емес, саналы азамат етіп тәрбиелеп, үлкен өмірге қанат қақтырып жіберу үшін қайтпек керек? Тал бесіктен алып шыққан тәжірибесін толқыны қатты теңізде ұтымды пайдалансын десек, мінсіз мектеп формасына назар аударғанымыз жөн. Осы орайда мінсіз мектеп қандай болуы керек деген сауалға кешегі оқушы, бүгінгі колледж студенті ретінде жауап берсем деймін.

МЕКТЕП – ЕКІНШІ ҮЙІМІЗ

Мектеп 9 немесе 11 жыл оқуға тура келетін жер, бұл айтарлықтай мерзім, оншақты жылымыздың біршама уақыты мектепте өтетіндіктен де біз мектебімізді екінші үйіміз дейміз. Сондықтан бұл жер үйдегідей ыңғайлы, жайлы, жылы болуы керек. Еліміздегі мектептерді бірнешеге бөлуге болады. Мысалы, ауылдағы, қаладағы, арнаулы мектептермен қатар орта мектептер де бар. Көптеген мектептердің сырт келбеті тартымды, бірталайы күрделі жөндеуден өткен. Дегенмен мүлде жөндеу көрмеген ескі мектептер де бар. Олардың барлығын бірдей жөндеуден өткізіп, еліміздегі әрбір оқушыға теңдей жағдай жасалса, оқушы ынтасының, мектепке келуге деген талпысынының артуына да ықпал етер еді. Әрі бала кезінің талай уақытын өткізген орны жайлы жағымды естелігі жадында қалары анық.

Мектеп баланы тұлға ретінде қалыптастыратын білім ордасы болғандықтан, бала мінсіз, әдемі, заманауи мектепте оқыса, оның білімге деген құлшынысы артып, зейіні ашылып, білімді ұрпақтың көбеюіне жағдай жасалады.

МЕКТЕП ДИЗАЙНЫ

Көп оқушылар нені армандайтынын білесіз бе? Олар мектеп қабырғасы мен жиһазы ашық (мысалы, ақ, ақшыл сұрғылт, жасыл, қызғылт сары), атмосферасы бейресми келген кең бөлмелерде оқысақ дейді екен. Оқу орнының интерьеріне табиғи материалдарды (ағаш, тақтайша, металл) қосуға болар еді. Жиһаз интерактив, модульдік, ал жарықтандыру табиғи болуға тиіс (әйнектен салынған шатыр немесе панорамалық терезелер болса құба-құп). Бұл – құрғақ ақпарат емес, зерттеушілердің оқушылардан алған сауалнамасы барысында анықталған, ғылыми, тәжірибелік негізі бар мәлімет. Мінсіз мектепте бала жанына қажеттің бәрі болса дейміз, болуы керек те. Мысалы, соңғы технологиямен жабдықталған зертханалар, спорт алаңдары, жабық бассейн, компьютер залы, музыка кабинеті және акт залы, лингафон бөлмесі, технология кабинеті. Мұндай мүмкіндік баланың жан-жақты болып қалыптасуына, бос уақытын гаджетке үңіліп өткізбей, пайдалы іспен шұғылдануына септігін тигізеді. Өзін қызықтырған саладағы соңғы жаңалықтарды іздеп оқып, зертханаларда жұмыс істейді. Ақыл-ой жұмысынан кейін сергу мақсатында музыка кабинетіне, акт залына, бассейнге барып, ой мен физикалық жұмысты қатар алып, салауатты өмір салтын ұстанары сөзсіз.

Осы орайда айта кетер бір жайт бар, яғни алдан балалардың күн тәртібін сөз барысындағыдай жүйелі етіп құрастыру мәселесі шығады. Бұған ең алдымен үлес қосатын жандар – үлкендер: ата-аналар мен ұстаздар қауымы. Олар, әсіресе, ата-аналар мінсіз мектеп қызметі қалай жүзеге асатынын бес саусағындай біліп, баланың уақытын тиімді жоспарлауға көмектесуге тиіс.

КІШКЕНТАЙЛАРҒА ТӨРТ ЖЫЛ ЖЕТКІЛІКСІЗ

Адамның оқу, білім игеру қабілеті өмірінің алғашқы жылдарында, яғни жас шағында шыңға шығып, уақыт өте біртіндеп бәсеңдейтіні баршаға аян. Сонымен 10 жасқа дейінгі бала мектепте айтылған көп ақпараттың басым бөлігін барынша тез игере алғанымен, алған білімі мен машықтары «тамырлауына» уақыт керек. Бастауыш мектеп оқушылары талайдан бері 4 жыл оқып келеді. Сарапшылардың пікірінше, осы уақыт ішінде балада дамыған машықтар, мысалы, оқу машығы, түпкілікті қалыптасып үлгермейді.

Зерттеушілер ересектердің оқу жылдамдығы іс жүзінде 12 жастағы оқушынікінен ерекшеленбейді дейді, яғни шамамен 5-сыныпта бұл машық даму шегіне жетіп, әбден орнығып қалыптасады. Осындай ғылыми негіздемелерге сүйене отырып, бастауыш мектептің оқу жылына тағы екі жыл қосып, жиыны алты жыл қылып бекітсе, баланың оқу, сөйлеу секілді машықтары әбден пісіп-жетілері анық.

БІЛІМГЕ НАЗАР АУДАРУ

Мақала басынан бері мінсіз мектепте болуы керек дүниелерді санамалап келеміз. Енді не болмауы керек деген сұраққа жауап іздеп көрелік. Мысалы, мінсіз мектепте мынадай даму нұсқасын басшылыққа алмайды:

Бір кемшілігі жоқ мектепте оқитын оқушылар игерген білімдеріне лайық баға алады. Кіші сынып, яғни бастауыш сынып оқушыларын мүлдем ұпай қойып бағаламау керек деген ұсыныс тастағым келеді. Мінсіз мектепте, ерекше көзге түскен оқушы – ауызша мақтауға лайық, өзін жеткілікті көрсете алмаған оқушымен жеке жұмыс істеп, қиын соққан нендей мәселе екенін анықтап, оның шығу тамырын тауып, проблеманы түбегейлі шешу жолы жүйелі түрде жүзеге асуы керек.

Сондай-ақ мінсіз мектепте берілетін үй тапсырмалары барлық пәндер бойынша біркелкі бөлінуге тиіс. Үй тапсырмасын орындауға жиыны 45 минут

кетуі керек және осыдан аспайтындай етіп бекіткен жөн. Мұғалім дәстүрлі мектептегідей тізім бойынша немесе сол тізімге сүйеніп ара-арасынан іріктеп үй жұмысын тексермейді, дегенмен үй тапсырмасы тексерілмей қалған бірде-бір оқушы қалмайды, ол міндетті түрде тексеріледі. Ол үшін үй тапсырмасын тексерудің өзгеше жолын қарастыру керек. Мәселен, оқушы жұмысын мұғалімнің жұмыс поштасына жібереді немесе арнайы платформа дайындалып, сол платформаға барлығын жүктейді. Сонда мұғалімнің әр балаға жеке пікір білдіруіне, қатесін көрсетуіне мүмкіндік ашылар еді.

САН САПАҒА ӘСЕР ЕТЕДІ

Оқу сапасын бақылап, зерттеп отыратын ғылыми жұмыстар нәтижесіне сүйенсек, бір мектепте оқитын оқушы саны 800-ден аспауы керек екен. Дәл осындай көлемді мектеп әкімшілігі оңтайлы басқарып, толық қамтамасыз ете алады, сонда әрбір оқушы үнемі бақылауда болып, шет қалған бала болмайды. Сонымен қатар шағын мектептер, шағын сыныптар құруға мүмкіндік береді, бұл әр оқушымен жеке байланыс орнатып, тіл табысу үшін маңызды болмақ.

Сонымен қатар қазақстандық мектептердің басым бөлігі бірнеше мың оқушыға арналған. Үлкен қалаларда тіпті 1500–1800 бала оқуға тиіс мектептерде 3000 бала оқып жатқаны жасырын емес. Демек, проблема бар. Ғылыми нәтижедегі «мінсіз» көрсеткішке жету үшін қаншама еңбек атқарылып, талай мектеп салынуы керек екені айтпаса да түсінікті болып тұр.

Бала саны белгіленген мөлшерден асып кеткен жағдайда ұжымды тиімді басқару аса қиын, тиісінше көптің арасынан оқушының жеке болмысын жоғалтып алу өте оңай. Соған қарамастан Қазақстандағы білім беру жүйесінде айтарлықтай жақсы-жақсы өзгерістер болып жатқаны да рас. Сабақ мазмұнына, оқыту әдістемесіне, қашықтан және ерекше білім беруді, инклюзив білім беру саласын дамытуға көп көңіл бөлініп жатыр, сондықтан қабылданса деген шараларымыз алдағы уақытта іске асады деген үмітіміз бары рас.

САЛАУАТТЫ АТМОСФЕРА – ТИІМДІ ОҚЫТУ

Мінсіз мектеп тақыбырын қозғағанда мектептегі буллинг сияқты мәселені айтпай кету мүмкін емес. Статистикаға сүйенсек, оқушылардың 37%-ы өзге оқушылардың, тіпті мұғалімдердің мүйіздеуіне тап болады екен. Ал мүлтіксіз мектепте зорлық-зомбылыққа жол бермеуге тиіспіз, оның қазіргі мектептерде болғанының өзі – ауыр проблема.

Мүйіздеу, қорлау – баланың нәзік психикасына ауыр соққы, ол өзін-өзі бағалауға, айналасындағы адамдармен дұрыс қарым-қатынас орнатуына орасан зор кедергі болады. Мұндай қысым-қыспаққа түскен бала ең бірінші оқуды емес, азаптан құтылуды ғана ойлайды. Ал оқу ең соңғы, маңызсыз мәселе болып қалады. Осыдан барып мектептің әу бастағы миссиясы өз жолынан тайып, діттеген жеріне жете алмайды, яғни баланы білім нәрімен сусындата алмайды. Керісінше, санасына селкеу салып береді. Сондықтан мінсіз мектеп құруға жақындау және ең бастысы мектеп қамқорлығындағыларды қорғау үшін мектеп басшыларымен ақылдасып, буллингпен күресудің әдістері туралы мұқият ойлану керек.

ҚОРЫТЫНДЫ

Мінсіз мектеп қандай болуы керек деген сауалға әркімнің жауабы әртүрлі болары анық және бұл қашан да қызу талқыға түсіп жатады, сондықтан дәл осы сауал төңірегіндегі көзқарастарға назар аудару аса қажет. Өйткені дәл осы көзқарастар арасынан сіз ойлаған мінсіз мектеп формасы шығып қалар немесе ойдан ой туып, сіз нағыз мінсіз мектеп үлгісін өмірге алып келерсіз.

Мақала барысында айтылған ұсыныстарды қысқа-нұсқа түйіндей кетейін. Ең алдымен:

• мінсіз мектепке қол жетсін десек, мектепте ішінің оқушы мен мұғалімге теңдей жайлы болуына жағдай жасау керек;

• мектеп ішінің дизайны ерекше болғаны жөн, мысалы, ашық түстерді көбірек қолдану, бөлме өсімдіктерін, демалыс бөлмесін ашық түстермен жабдықтап, жұмсақ жиһаздар алу қажет;

• бастауыш мектептегі оқу жылын ұзарту керек;

• білім сапасына назар аудару қажет: үй тапсырмасын тексерудің озық үлгісін енгізіп, мұғалім оқушының тапсырмасына, үлгеріміне қатысты ойын жеке айта алатындай жағдай жасалуы керек;

• бір мектеп қабырғасындағы бала санын шектеу: тым көп оқушы арасынан баланы жеке тұлға ретінде тану мүмкін емес, бұл – баланың жұтылып кетуіне ашылған жол.

• мінсіз мектепте қысым-қыспаққа, мүйіздеуге жол берілмеуі керек: әр бала жаны жараланбай, білім алып, үлкен өмірге аяқ басуға тиіс.

Мінсіз мектеп моделі отандық білім беру жүйесінің ерекшеліктеріне қарай жетілдіріліп жатыр және оны қалыптастыруға барлығы – мемлекет, ғылыми және педагогикалық қоғамдастық, азаматтар қатысқаны аса маңызды.

Конкурс рисунков на тему:
«Казахстан глазами детей»

выполнили ученики 3 «Е» класса
школы-гимназии №17
города Астаны

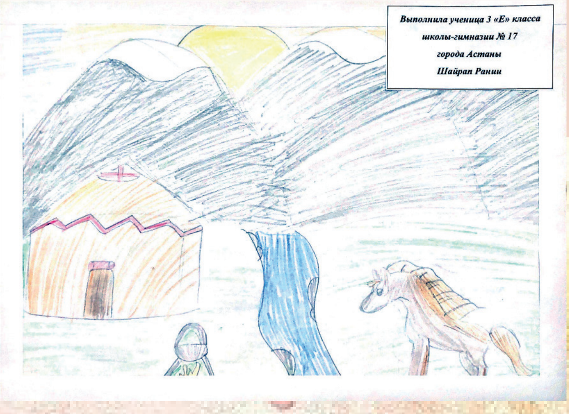

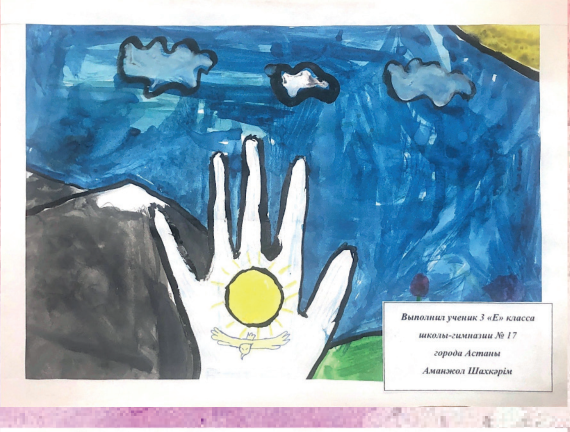

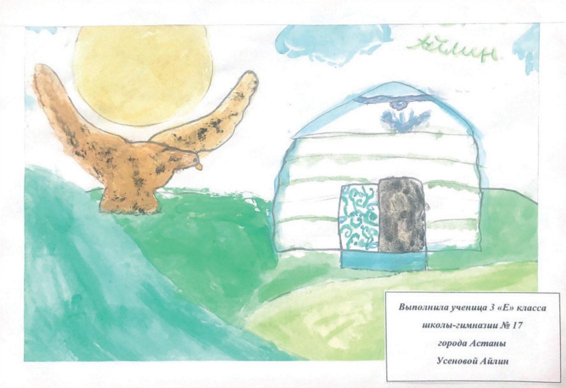

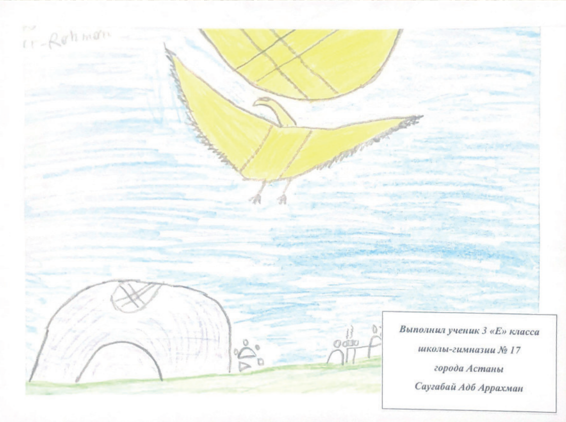

Учитель нач.классов:
Гизатова Валентина Д.

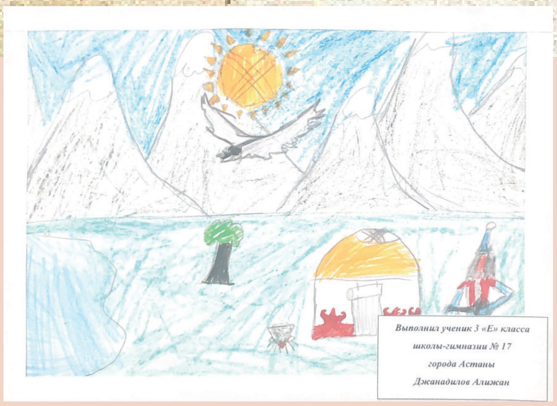
Выполнил ученик 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Джанадилов Алижан

Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Муратқали Айзере

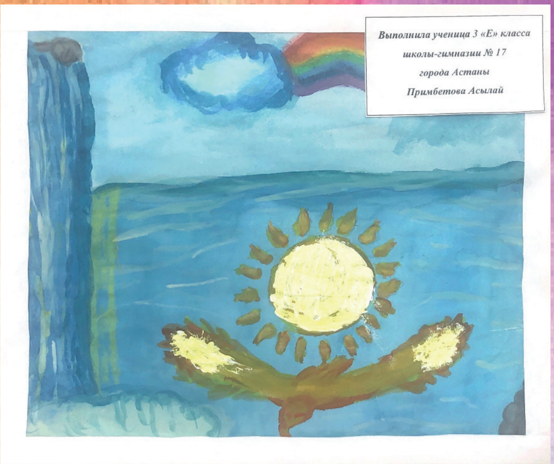
Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Примбетова Асылай

Я люблю Казахстан.
Выполнил ученик 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Дәрменов Тәнірберген

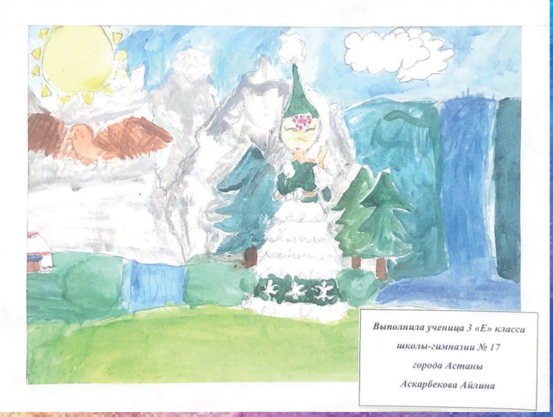
Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Аскарбекова Айлина

25 октября – День Республики
Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Аманжулова Айлина

Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Макаровой Дарины

Выполнил ученик 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Султанов Ильдар

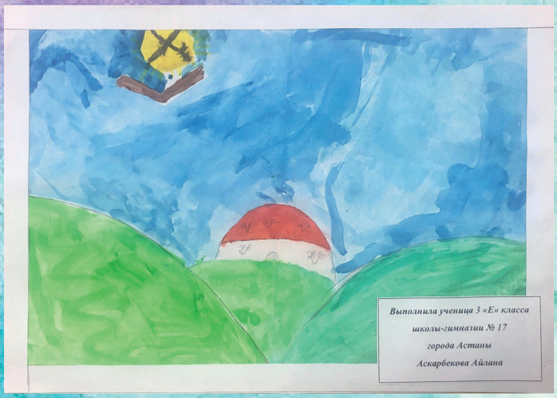
Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Аскарбекова Айлана

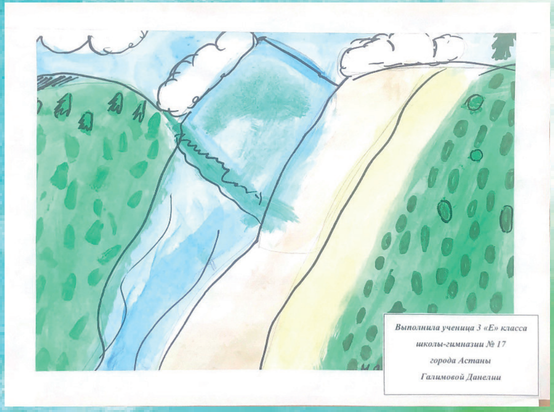
Выполнила ученица 3 «Е» класса
школы-гимназии № 17
города Астаны
Галимовой Данелии

ПРИМЕР ДЛЯ СВОИХ: СТУДЕНТЫ-КАЗАХСТАНЦЫ ИЗ БОСТОНА

Бостон не только один из крупнейших городов США, но и регион научных исследований, открытий и достижений в области инженерии, биотехнологии, медицины, физики и математики.

Город считается самым крупным образовательным центром мира. Ведь на территории Бостона находятся около сотни вузов, известных на весь мир, такие как: Массачусетский Технологический Институт (MIT), Гарвардский университет (Harvard University), Бостонский университет (Boston University), Северо-Восточный университет (Northeastern University), Саффолкский университет (Suffolk University), Университет Симмонс (Simmons University) и другие.

В городе интеллектуалов и науки учатся студенты со всего мира, в том числе и наши соотечественники. Сегодня мы хотим познакомить наших читателей со студентами, которые выехали в за рубеж не только получать образование, но и приобрести уникальный опыт. Они рассказали нам об особенностях получения высшего образования, о сложностях, с которыми они столкнулись, об особенностях обучения и поделились планами на будущее.

Гарвард – не дело случая, а результат упорного труда

Сезім Ертанатов год назад стал обладателем образовательного гранта на обучение в Гарварде. Для получения гранта он успешно сдал все экзамены и написал эссе о себе. Заявку на обучение в престижном университете со всего мира подали около 55 тысяч человек. В результате отбора и огромной конкуренции Сезім стал одним из полутора тысяч счастливчиков.

- Я закончил Назарбаев Интеллектуальную школу физико-математического направления города Талдыкорган, что поспособствовало поступлению в один из лучших университетов мира.

Мои шаги к поступлению начались примерно в 9 классе, когда ученик нашей школы Антон Моргунов получил приглашение сразу от пяти самых знаменитых вузов, такие как Гарвард, Стэнфорд, Колумбийского университета, Массачусетского технологического, а также Калифорнийского технологического института. Тогда я начал усердно готовиться, изучал

всевозможные варианты получения гранта непосредственно на сайтах университетов. Также делал глубокие анализы на все аспекты: студенческую жизнь, обучение, проживание, город, окрестность, культуру и студенческие сообщества. После тщательного разбора, я понял, где я хочу обучаться и отдал предпочтение университету Гарварда.

Сейчас я учусь на 2 курсе факультета «Computer Science». Здесь очень много представителей разных национальностей и рас. Это обогащает студентов и сам университет в культурном плане. Нет никаких рамок, что делает учебное заведение особенным. Почти во всех американских вузах студенты самостоятельно выбирают изучаемые дисциплины, а также смены специализации. В университете можно переходить с одного факультета на другой, изучать дополнительные предметы и составлять собственную образовательную программу.

Сама атмосфера в вузе конкурентная: много экзаменов, заданий – все студенты в основном проводят время в библиотеках. Когда находишься в постоянном стрессе и под давлением дедлайнов, сильно закаляешься. Но все это мне в радость и в удовольствие. Порой, даже непривычно, когда появляется время на отдых.

Также, социализация и нетворкинг являются фундаментальными ценностями университета. Нельзя проводить время только за учебниками, очень важно общаться с людьми, знакомиться, расширять свой круг общения, заводить новых друзей, учиться дискутировать.

Если сказать о планах на будущее, то это благополучно закончить университет, далее продолжить обучение в магистратуре. И конечно, вернуться в Казахстан, заниматься IT-стартапами и внести вклад в развитие инноваций в стране.

Жизнь в Гарварде – это постоянное движение, борьба с собой, временем, постоянное выстраивание приоритетов и оценка своих ресурсов. Полученные знания и предоставленные возможности NIS, помогли быстро приспособиться к студенческой жизни за рубежом.

Погоня за мечтой: образование в США

Меруерт Акназарова учится в магистратуре Бостонского университета по программе «Higher Education Administration» (Управление в сфере высшего образования), является стипендиатом международной программы «Болашақ».

- Я выросла в обычной семье, по службе моего отца, нам приходилось жить в разных городах Казахстана, в связи с этим мне часто приходилось менять школу. И в это же время у меня зародилось огромное желание изучать иностранные языки, особенно английский. Так я поступила в местный университет на факультет иностранных языков.

После окончания бакалавра я несколько раз пыталась поступать в зарубежные университеты, но по разным причинам у меня это не получалось. И в какой-то момент у меня опустились руки, моя мечта рухнула.

Но в прошлом году, в октябре, на работе предложили сдать IELTS. И каково было мое удивление, когда я без подготовки набрала нужное количество баллов. Это говорит о том, что знания, приобретенные потом и трудом, по истечении времени не забываются. Это событие, дало мне большой стимул, и возродила мою забытую мечту.

Подготовка документов, получение приглашения с университета, прохождение туров программы «Болашақ» – весь процесс занял около 7 месяцев. Меня переполнили яркие эмоции, когда я увидела себя в списке обладателей стипендии. Ведь это такая крутая возможность – получить образование за рубежом, пожить в другой стране, познакомиться с культурой, улучшить знание английского языка, путешествовать, а самое главное – новые знакомства и впечатления, расширение кругозора. Я осуществила свою мечту спустя 10 лет, а это было вдвойне приятно. Поэтому хочу сказать, что никогда нельзя сдаваться, а надо верить в себя и в свою мечту.

И вот я в прекрасном городе Бостон, живу и учусь с сентября этого года. Бостон является не только академическим центром Америки, но и городом интеллектуалов и интеллигенции. Сюда съезжаются студенты со всего мира, так как уровень безопасности очень высокий.

Учеба мне очень нравится, преподаватели, и профессора студентам уделяют большое внимание: чуткие, отношения строятся на равных.

После учебы, конечно, планирую вернуться в страну.

Хочется улучшить нашу систему высшего образования, перенять зарубежный опыт, создать условия новому поколению. Ведь наши ребята очень умные и способные, более того, большинство приспособлены к жизни, быстро адаптируются к изменениям, и при получении достойного образования они могут многого добиться и внести свой вклад в развитие нашей страны.

Мечта или осознанный выбор: открыть языковую школу

Орынбасар Жуматай из маленького села Алматинской области. Окончил специальность «Иностранный язык: два иностранных языка» и несколько лет проработал в родном селе. Как и многие с детства мечтал посетить Соединенные штаты.

- Я хотел развиваться, узнать систему американского образования, набраться опыта и познакомиться с различными методами преподавания английского языка. В итоге подал документы в университет Южной Флориды и Бостонский университет. Меня приняли в оба университета, но мой выбор был за вторым.

Поступление в университет – трудный и долгий процесс. Я начал готовиться за год до поступления в университет, повторял ранее изученные темы по английскому языку, заходил на сайты университетов, изучал информацию, учился писать эссе.

Высшее образование в США довольно существенно отличаются. Здесь ты не учишься в одном кампусе с одними и теми

же людьми. Например, у меня три предмета в одном семестре. Все три уроки проходят в разных кампусах и со студентами из разных стран. Хочу отметить, что в Америке профессора очень открыты, дружелюбны, готовы всегда помочь и ответить на все интересующие вопросы, но при этом очень требовательны. В первый год обучения, я с трудом мог получать даже оценку 3 или 4. Я понимаю, что выбирал сложные предметы. В целом хочу отметить, ведь преподаватели дают только направления, остальное все зависит от тебя самого и от вашего труда.

Студенческая жизнь в Бостоне насыщенная и веселая. Есть возможность посещать различные кружки: спортивные, литературные, языковые, музыкальные и по личным интересам. Много людей активно занимается спортом.

У меня много планов на будущее. Не хочу забегать вперед, так как всему свое время. Но самый первый пункт моего плана – благополучно окончить университет, получить степень магистра, вернуться на родину и открыть собственную языковую школу. На самом деле, это самая главная цель, из-за которой я в Бостоне.

Лучше один раз увидеть, чем сто раз услышать

Меруерт Бактыбаева родом из Карагандинской области. В сельской школе, где обучалась она, не было учителей иностранного языка. Но она всегда стремилась к новым знаниям, и каждое лето ходила на курсы английского языка. Благодаря своим стараниям и стремлению к знаниям, она поступила в государственный университет родного города. В вузе стала изучать страноведение,

знакомилась с культурой разных народов. Так и появилась мечта – учиться за границей.

- Окончив университет с отличием, я поехала в свою деревню и стала преподавать английский язык в своей родной школе. Я проработала в сельской школе 10 лет, повысила интерес детей к английскому языку, и помогла нескольким своим ученикам поступить в высшее учебное заведение. Но любой человек нуждается в непрерывном образовании, поэтому я решила исполнить свою давнюю мечту.

В результате упорного труда, стала студентом Бостонского университета. Моя специальность «Educational leadership and policy studies», то есть я изучаю образовательное лидерство и политические исследования.

Что касается студенческой жизни и учебы, то университет предоставляет все условия для обучающихся. Например, существуют программы для «особых студентов» по состоянию здоровья, и максимально помогают им в учебе. Одной из особенностей образовательной системы является то, что каждый семестр студенты выбирают курсы, время занятий и профессоров в соответствии со своими интересами. У каждого ученика есть эдвайзер, то есть советник. Вы можете обсудить любые вопросы, связанные с учебным процессом, и получить консультацию. Еще одна особенность исследования заключается в том, что дается информация, которую необходимо прочитать перед тем, как идти на какое-либо занятие, то есть эта информация обсуждается во время занятия. Профессора очень открыты и всегда учитывают мнения студентов. Студенты могут открыто выражать свое мнение, и профессора не считают их ответы правильными или неправильными. На уроке даются

различные ситуации, групповая работа, проекты, презентации и исследовательская работа. Конечно, бывают и трудности. Никаких сложностей не будет, если вы будете посещать занятия и ответственно выполнять поставленные задачи в срок.

Также здесь созданы все условия для здоровой жизни студентов. В университетском кампусе есть большой спортивный комплекс – плавание, бег, альпинизм, балет, йога, тренажерный зал. Помимо уроков, также организовываются различные мероприятия. Например: хоккей, проводятся дискуссии на разные темы, конференции, культурные мероприятия. В Бостоне много студентов из Казахстана. Недавно была организована вечеринка «Welcome party» для знакомства со студентами из Казахстана.

Моя программа разделена на три семестра, то есть на полтора года обучения. После окончания учебы я вернусь в свою страну и продолжу свою работу в сфере образования. Под девизом «лучше один раз увидеть, чем сто раз услышать», я думаю, что мой опыт обучения за границей будет полезным, и я хочу внести свой вклад в развитие сферы образования моей страны.

ВЗГЛЯД ПО-НОВОМУ: ФИЛИАЛЫ ЗАРУБЕЖНЫХ ВУЗОВ В КАЗАХСТАНЕ

Важнейший фактор развития всего общества – это образование. Именно здесь закладываются основы стратегии расширения каждой страны, да и целого человечества. Поэтому Глава государства Касым-Жомарт Токаев в начале года на заседании Мажилиса Парламента РК поручил к 2025 году открыть не менее 5 филиалов зарубежных университетов, а именно приоритет отдал техническим образовательным учреждениям и инженерным специальностям. После поручения Президента в стране уже открылись подразделения иностранных вузов, а также продолжаются переговоры с другими университетами.

Британский университет в Алматы

В сентябре 2021 года, то есть до поручения Главы государства в Алматы был открыт филиал британского университета Де Монтфорт Лестер (De Montfort University Leicester). На сегодняшний день он имеет собственное здание в городе Алматы.

Лестерский Университет Де Монфорт (DMU) удостоен золотой награды Совета по финансированию высшего образования (HEFCE 2017) за выдающееся качество преподавания. Вуз также вошел в престижный список 150 лучших молодых университетов мира. DMU входит в десятку главных университетов Соединенного Королевства по качеству программ по бизнесу, экономике, финансам, машиностроению и политологии.

Программа обучения в DMU Kazakhstan не сильно отличается от

образовательной программы в De Montfort University Leicester. Филиал работает по стандартам учебного плана учреждения и управляется непосредственно из Великобритании. Обучение ведется на английском языке, так как большое количество преподавателей – это британцы. Выпускники получат дипломы De Montfort University Leicester.

Университет на сегодня ведет подготовку кадров по направлениям «Бизнес и управление», «Право», «Информационно-коммуникационные технологии», «Телекоммуникации», «Информационная безопасность» и другие. Также студенты могут провести зимние и летние каникулы за границей, проходить стажировки в иностранных компаниях, и конечно, получить возможность год обучения в кампусе самом университете, в Великобритании. А при завершении 4 курса в Лестере – получить двухлетнюю рабочую визу в Великобритании.

Американская мечта на севере Казахстана

В новом учебном году в Северо-Казахстанском университете имени Манаша Козыбаева торжественно запустили программы по двудипломному обучению совместно с Университетом Аризоны (University of Arizona). Несмотря на то, что проект был инициирован три года назад, за короткое время официально заработал в Петропавловске.

University of Arizona несколько лет подряд занимает первое место в области инноваций по версии US News and World Report. Университет находится на 93 месте среди лучших вузов мира по версии Center for World University Rankings (CWUR), на 150 месте по версии Times Higher Education, на 101-150 месте по версии ARWU. Он является одним из основных исследовательских партнеров NASA.

В самом вузе много программ очного и дистанционного обучения по таким направлениям, как бизнес, менеджмент, маркетинг, биология и биомедицина, социология, психология и другие. А в филиале СКУ преподают образование и социальные науки, экономику, естественные науки, агротехнику, инженерию. То есть студенты будут осваивать востребованные профессии. Также

обучающимся предоставляется возможность посещать занятия у ведущих профессоров Казахстана и США на казахском, русском и английском языках, им дается доступ к базам данных двух университетов. При этом важно, что еще есть огромный шанс посетить университет в последнем семестре. По окончании университета студенты могут получить двойной диплом международного образца.

Технические университеты на западе

Президент страны отметил, что сейчас самые успешные и инвестируемые компании мира производят и предоставляют услуги на основе финансовых организации, искусственного интеллекта, IT и других передовых технологий. И по этой причине поручил открыть филиалы технических вузов в западном регионе, чтобы развить высококлассных технических кадров. Ведь Казахстан не должен оставаться в стороне от этой мировой тенденции и вывести всю экономику на новый уровень.

Уфимский государственный нефтяной технический университет (УГНТУ) недавно открылся на базе Западно-Казахстанском аграрно-техническом университете имени Жангир хана. Дружба этих двух университетов давняя и крепкая, потому что их связывает действующая сетевая форма обучения. В Уфимском нефтяном университете уже много лет обучаются казахстанские студенты и каждый год специалисты предприятий нефтегазодобычи, транспорта и переработки нефти и газа проходят подготовку по программам дополнительного образования.

Стоит отметить, что Уфимский нефтяной технический университет один из ведущих учебных учреждений России. Он был открыт на базе филиала Московского нефтяного института им. И.М. Губкина, в 1993 году официально

получил звание университета. В нем готовят специалистов по всему спектру деятельности нефтегазовой отрасли.

С открытием филиала расширяется взаимодействие в области не только науки и в целом образовании. Теперь не выезжая из Казахстана, можно будет получить знания и диплом высокого уровня в одном из самых лучших и престижных в сфере нефти и газа университетов мира.

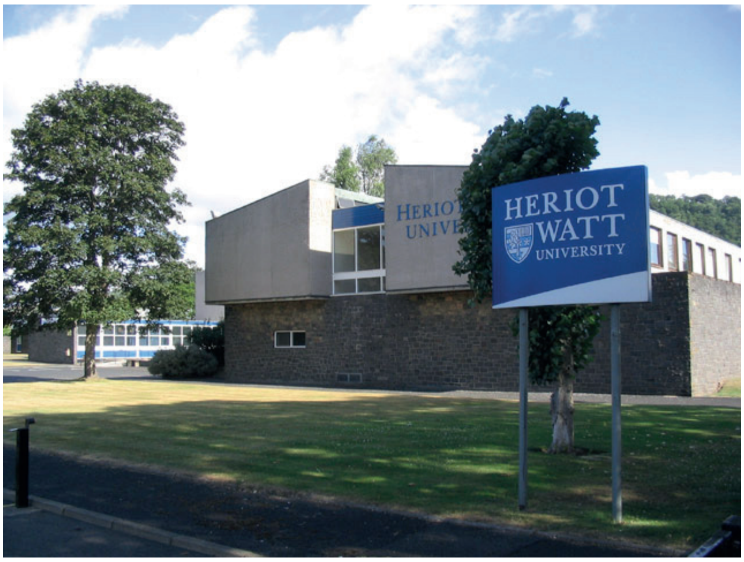

Heriot-Watt University (Великобритания) на базе Актюбинского регионального университета имени Жубанова. В настоящее время ведется переговоры с руководством британского исследовательского университета Heriot-Watt.

Университет Хериота-Уатта или Heriot-Watt University – государственное высшее учебное заведение в Великобритании. Он регулярно занимает высокие строчки в национальном рейтинге Великобритании. Также он входит в 5 лучших университетов мира. Учебное заведение имеет весьма хорошую репутацию среди работодателей по всему миру и особенно в Великобритании.

На базе отечественного университета откроются программы бакалавриата – «нефтегазовое дело», «электроэнергетика» и «компьютерная инженерия» и программу магистратуры по специальности «менеджмент промышленности».

Студенты получат два диплома: университета Heriot-Watt и университета имени Жубанова. Занятие будет проходить по британскому стандарту. Прием абитуриентов начнется в следующем учебном году.

Филиалы зарубежных вузов с IT-направлением

В последние несколько лет мы слышим, что самые надежные, востребованные и высокооплачиваемые профессии – специальности, связанные с информационными технологиями. И с этим мнением трудно поспорить, ведь без этих технологий мы уже не представляем в повседневной жизни. Популярность образования в сфере компьютерных наук с каждым годом только растет. Поэтому открытие кампусов зарубежных вузов позволит сократить отток студентов за границу, внедрить мировые стандарты и новые

подходы в системе казахстанского высшего образования и усилить конкуренцию между отечественными вузами.

Филиал Национального исследовательского ядерного университета «МИФИ» (Московский инженерно-физический институт) был открыт на базе КазНУ им. аль-Фараби. Работа по созданию и запуску филиала МИФИ в Алматы инициализировалась уже давно. А с октября месяца в КазНУ началось обучение по программам подготовки «Ядерная энергетика и технологии» и «Информатика и вычислительная техника».

НИЯУ МИФИ – один из ведущих исследовательских университетов России, который обучает инженеров и ученых более чем по 100 направлениям. Среди наиболее перспективных: ядерная физика и технологии; наноматериалы и нанотехнологии; радиационные и пучковые технологии; медицинская физика и ядерная медицина; сверхпроводимость и управляемый термоядерный синтез; экология и биофизика; информационная безопасность.

С этого года запущены три образовательные программы – по двум программам бакалавриата и одной – магистерской. По направлению «Информатика и вычислительная техника» внедрена программа «Защищенные высокопроизводительные вычислительные системы» и по направлению «Ядерная физика и технологии» стартовал учебный план «Физика элементарных частиц и космофизика». В дальнейшем каждый год будет расширяться перечень распределений подготовки, например, учить специалистов по бизнес-информатике, ядерной медицине, микроэлектронике, международному научно-техническому сотрудничеству и в других сферах.

Для расширения экспортных возможностей казахстанских университетов прорабатывается открытие филиалов в Астане и Актау. Какие вузы там будут, пока неизвестно. Однако известны направления, которые будут изучать студенты. В Актау на базе Каспийского государственного университета технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова распахнет двери филиал университета по направлениям – инженерия; морской транспорт. А в Астане по специальностям инженерия и физические науки, наука о жизни, математические науки и IT.

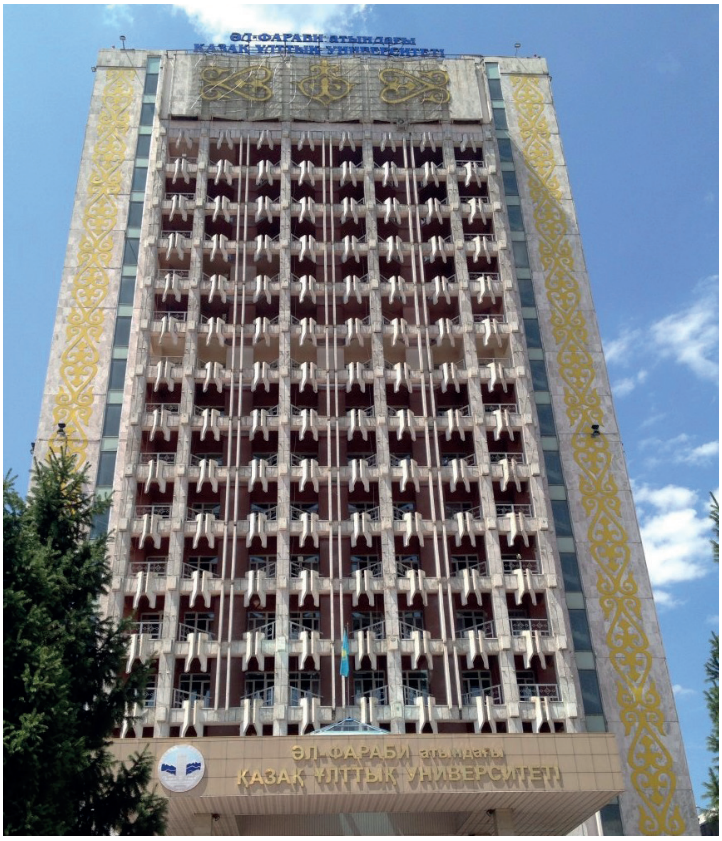

Другие университеты

Michigan State University в Астане. В столице летом состоялась церемония закладки первого камня будущего Мичиганского университета. Основным его направлением станет подготовка специалистов в области дошкольного и среднего образования. Как отметил министр науки и высшего образования РК Саясат Нурбек, у Мичиганского университета большая программа по экспансии, партнерству, и у них одна из сильнейших школ образования.

Стоить отметить, что вуз, основанный в 1855 году, является одним из крупнейших государственных исследовательских университетов США.

Также прорабатывается открытие филиалов: Университета Калгари (Канада), Вагенингенского университета (Нидерланды) на базе Университета имени Шакарима, Берлинского технического университета (ФРГ) на базе Восточно-Казахстанского технического университета имени Д. Серикбаева, зарубежного вуза в сфере сельского хозяйства, промышленности, туризма на базе Жетысуского университета имени И. Жансугурова, а также стратегическое партнерство между ЮКУ имени М. Ауэзова с KAIST (Южная Корея) и UCLA (США).

Правительство одобрило проект, и все это планируется реализовать в 2022-2026 годы.

Теперь с открытием филиалов ведущих мировых университетов, наши студенты смогут получить доступ к лучшим образовательным программам мира, не выезжая в зарубежные страны. А дальше – трудоустройство и высокая конкурентоспособность на международном рынке.

FOUNDATION: КОМУ НУЖЕН И КАКИЕ ДАЕТ ПРЕИМУЩЕСТВА

Подготовительные программы – Foundation Programme или же Studienkolleg – это программа подготовки абитуриентов к университету, которая может длиться от 6 месяцев до года.

Языковой год помогает им адаптироваться в стране, подтянуть уровень владения иностранным языком, и, конечно же, получить дополнительные академические навыки для обучения в университете. Программа также объединяет учебные курсы по различным предметам, то есть от предметов, которую они выбрали для будущей специализации.

Суть Foundation в том, чтобы добрать 12-й год школьного образования в тех странах, где это требуется. Студенты, идущие на Foundation, подтягивают иностранный язык, на котором будут обучаться, и получают

знания для поступления на бакалавриат. Это своего рода недостающая ступень между школьным и университетским образованием.

Данная программа есть почти у каждого крупного высшего учебного заведения. Либо в других организациях – специальные колледжи и языковые центры. После окончания курса, студенты получают сертификаты. И они принимаются данными учебными заведениями, а также колледжами и вузами-партнерами. Желающие могут подавать заявки на обучение по подготовительной программе с сентября по ноябрь, в зависимости от учебного заведения. В некоторых университетах заявки принимаются несколько раз в год.

ПРЕИМУЩЕСТВА И КОМУ ПОДХОДИТ?

Продолжительность обучения в школах в нашей стране составляет 11 или в некоторых 12-летнее образование. Foundation позволяет мягко влиться в процесс обучения за рубежом, и необходим при поступлении после 11-го класса в страны с 12-летним школьным образованием.

Обычно у школьников не бывает интенсивного учебного процесса, как на бакалавриате. Поэтому выбравшие языковой год, имеют возможность жить и учиться среди иностранцев, знакомиться с новыми людьми, привыкать к местному быту и менталитету, укладу жизни.

Foundation особенно подходит тем, кто не боится или не готов сразу поступать на бакалавриат и боится, что не справится с потоком новой информации, общением на иностранном языке.

Хоть данная программа ориентирована на языковую подготовку, стоит учитывать, что все программы Foundation требуют довольно хорошего знания иностранного языка. Например, на уровне 5 или 5.5 баллов по тесту IELTS или 500-525 баллов по TOEFL, если это касается английского языка. Некоторые престижные университеты Европы и Америки требуют наличие высокого среднего балла аттестата GPA. В разных странах эти программы имеют свои особенности.

В некоторых вузах по окончанию подготовительной программы есть большая возможность на автоматическое зачисление в университет, если у учащегося будет хорошая успеваемость. В других учебных заведениях сертификат о прослушанном подготовительном курсе значительно повышает шансы на поступление. Обычно 80-100% окончивших данную программу поступают в выбранный вуз. Также после окончания курса многие университеты освобождают иностранных абитуриентов от сдачи международных экзаменов как IELTS или TOEFL.

Самый большой плюс из вышеперечисленных – подготовительная программа помогает студенту адаптироваться к новой учебной среде той страны, где он хочет получить высшее образование.

ВИДЫ ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫХ ПРОГРАММ

Так как Foundation программы отличаются продолжительностью, поступающие сами определяют количество недель обучения и интенсивность занятий. В университетах предусмотрены такие программы: стандартная программа (Standard: 40 недель), интенсивная программа (Intensive: 30 недель) и расширенная программа (Extended: 60 недель).

Foundation Programme бывают общими и предметными. Например, для

поступающих на специальность бизнеса или маркетинга, существуют Business Programme. Engineering Programme готовит студентов к поступлению на инженерные и технические факультеты, а Law Programme – на факультеты правоведения. Life Sciences подойдет для тех, кто собирается изучать естественные и гуманитарные науки. Также есть специализированные программы на гуманитарные факультеты и факультеты социальных наук. А на подготовительные программы для будущих врачей организуется намного реже остальных.

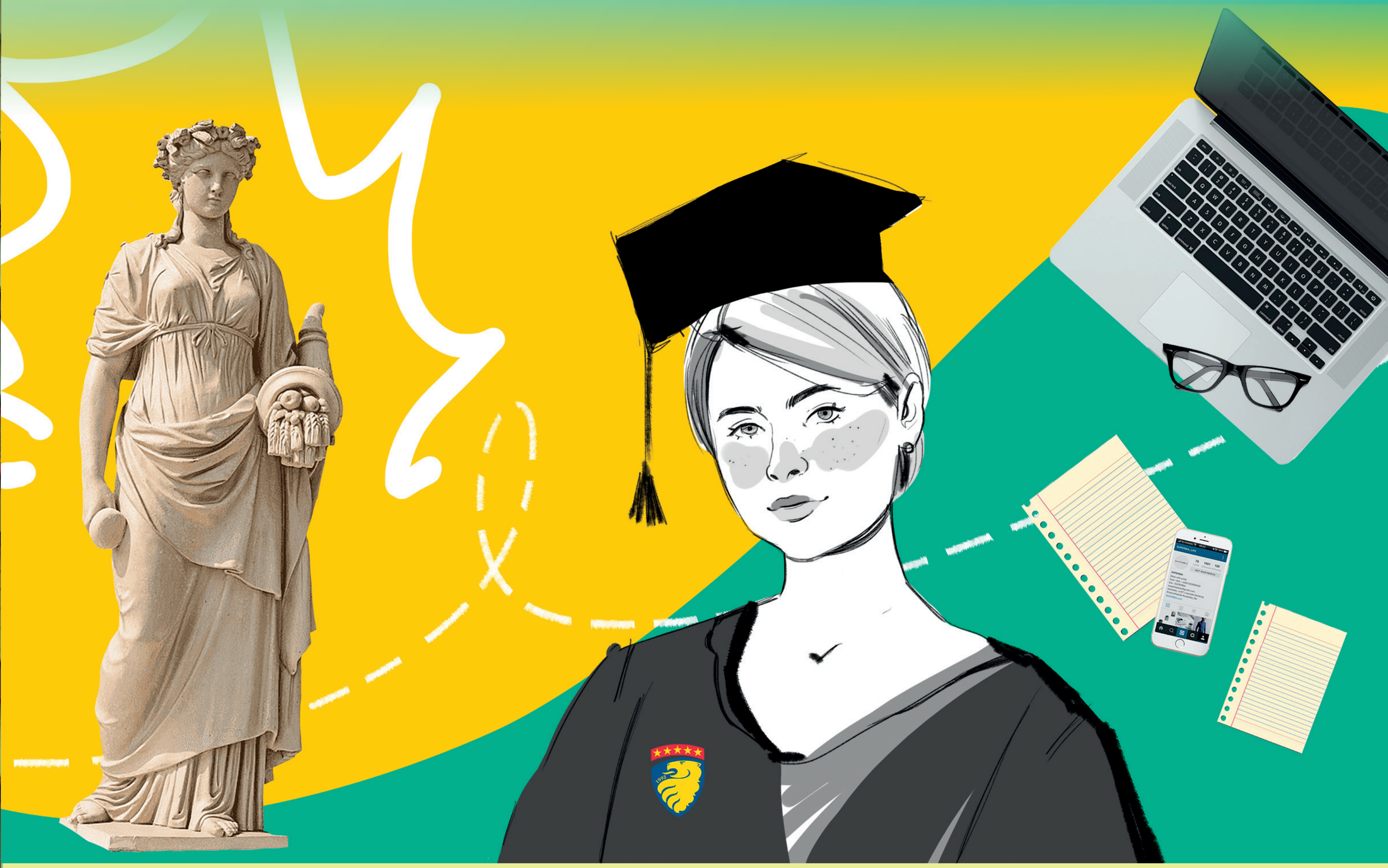

FOUNDATION ПРОГРАММЫ В ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАНАХ

Италия. Стоимость обойдется примерно на 5000 € в год.

В Италии можно обучаться на английском, так и на итальянском языках. Если поступать на английскую программу, то в основном туда требуется уровень B1 и выше. А есть платформы, куда можно зачислиться с нулевым уровнем английского.

Программа подразумевает добор 12 класса для поступления на бакалавриат. Также программа подходит тем, кто сейчас учится в 11 классе и хочет поступить в Италию.

Греция. Стоимость обойдется примерно на 750 € в год.

Ваш путь к бесплатному обучению Греции. Сначала поступаете на подготовительный год в Грецию (обучение в Афинах или Солониках),

а затем на бакалавриат. И учитесь на греческом языке совершенно бесплатно, а также пользуетесь всеми полагающимися студенческими льготами.

Германия. Стоимость англоязычного курса обойдется примерно на 10 000 € в год.

Подготовительная программа в этой стране называется штудиенколлег, то есть специализированное учебное заведение, колледж, который занимается довузовской подготовкой иностранных студентов.

Некоторые частные вузы позволяют поступать сразу после 11 класса школы, штудиенколлег будет включен в программу бакалавриата.

Нидерланды. Стоимость обойдется примерно на 10 000 € в год.

Foundation в Нидерландах несет все ту же миссию, что и в других странах: мягко ввести будущего студента бакалавриата в учебный процесс, дополнить его знания, дать недостающие компетенции. Иностранный студент постепенно вливается в учебный процесс, минимизируя стресс.

Великобритания. Стоимость начинается от 5000 €.

Если вы окончили 11 классов, то необходимо добрать недостающий год. Можно проучиться год в университете родной страны, или начать обучение сразу в Британии, но на подготовительном курсе. Для подготовки к поступлению на магистратуру есть программы Pre-master's.

Ирландия. Стоимость начинается от 9000 € в год.

В университетах этой страны можно подавать документы на бакалавриат сразу после окончания школы. Подготовительное обучение не является обязательным, но студенты могут поступить на эти курсы по своему желанию.

ПОСТУПИТЕ НА FOUNDATION УЖЕ 2023 ГОДУ

Многие хотят уехать на учебу за границу сразу после школы, привыкая к самостоятельной жизни, и мягко готовя почву для поступления на бакалавриат. Не забывайте, чтобы уехать на Foundation, надо готовиться заранее.

VOLUNTEERING IN UPBRINGING OF CHILDREN

"You cannot hope to build a better world without improving the individuals. To that end each of us must work for his own improvement, and at the same time share a general responsibility for all humanity, our particular duty being to aid those to whom we think we can be most useful."

Marie Curie

Futman Gleb Evgenievich,
10th grade student of Secondary School No.6,
Lisakovsk city, Kostanay Region

Nowadays, there exist a lot of global and local organizations and public associations that are engaged in giving voluntary help and support for people in need. Voluntary service has been actively developing for the past few years. Accordingly, various communities and organizations engaged in this activity have appeared throughout the country. One of these communities is our Encanto Volunteer Team, which I founded early in the year.

It is a sheer delight to see that more and more young people, schoolchildren and teenagers are now involved in volunteering. Providing people in need with support and assistance, caring for animals, solving environmental issues develop only good qualities and virtues. Starting to volunteer from an early age, schoolchildren and teenagers also start building their kindness, love, and care. It will certainly help in the formation and socialization of their personalities.

Volunteering is a very interesting experience for any child, teenager and adult. Every person undoubtlessly does a lot of good deeds throughout his or her life, even if he or she is not specifically engaged in volunteering. For instance, during a massive forest fire in the Auliekol district of the Kostanay region, all caring Kazakhstani people from all regions offered their help and assistance. They sent money, brought food and clothes. Large companies and organizations also transferred money. This all can also be called volunteering, for people did help others.

I have always been eager to help people since I was a child, so I have started volunteering with the "Hand to Hand" school volunteer group. I have learned all the qualities of a volunteer. Having gained enough experience, I moved to other organizations, such as "Zhas Ulan", the "Red Crescent of Kazakhstan", the Youth Resource Center

of the city of Lisakovsk, which inspired me to create a volunteer team of mine – "Encanto". Thanks to the Lisakovsk Youth Resource Center, I have learned many volunteering skills.

In the seventh grade, I established the "Rhythm" school newspaper. We won the award of "The Kindest Edition" of the competition of "The Kindest Ones" under the frame of the "Marathon of Good Deeds" republican competition. Our team managed to combine editorial work with volunteering. The residents of the city got our newspapers for free. On a constant basis, we held competitions for children and read books to them.

Our community has branch offices in three cities of the Kostanay region: in Lisakovsk (the headquarters), in the city of Rudny and in the Beimbet Mailin district. Our main office is located in the Youth Resource Center of Lisakovsk, Kostanay region. The total number of volunteers in our team, including all three branches, is 74 people. We are always ready to accept anyone willing to join us. The Encanto volunteer team implements 8 volunteering projects that target different areas. The list of the projects includes:

1. "Bilim" – an educational project. We organize various courses on educational topics, such as financial literacy, time management, etc. Two hundred people are involved in this project, including youth (14-29 years old) and adults (35-40 years old). We have achieved great results and received positive feedback.

2. "Qamqor" – a project intended for providing assistance to the vulnerable part of population in a difficult life situation. We help elderly people who live in institutions for providing special care services and other people with special needs. Within the framework of this project, our team delivers food baskets, provides large and vulnerable families with new clothes. We visit people with special needs and the elderly. Our team has also helped people from the Auliekol district affected by the massive forest fire.

3. "Sabaqtastyq" – a mentorship project. This project is aimed at helping schoolchildren improve their academic performance and realize their own project ideas. Within the framework of the project, we have given information and computer literacy courses

4. “Saýlyq” is a medical project. Together with the medical personnel of the Lisakovsk City Hospital, we have prepared explanatory video materials on public health and other medical issues. Live broadcasts on various medical topics are periodically conducted. In addition, the volunteers of our team arranged for a free distribution of medical masks, medicines and referrals for screening examinations.

5. “Taza Álem” is an ecological project, which organizes subbotniks and introduces plogging sessions under the “We Care About Ecology” slogan. Our team has conducted a poll on “The impact of the environment on health”. Some environmental festivals have also been held in this area. Young people have been provided with a course on environmental education. In particular, the course concerns proper waste sorting and recycling of paper products. For the purpose of the environmental education of the youth and volunteers of the city, we organized an excursion to the Ilin MSW (Municipal Solid Waste).

6. “Asyl mura” is a project intended for preserving spiritual, cultural and historical values. Volunteers clean monuments and lay a floral wreath on them. Our team holds discussion sessions with young people about the importance of historical values.

7. “Úmit” – a project aimed at the elimination of human-made disasters and emergencies. Within the frame of the project, we volunteered to search for a missing boy. He got lost after a circus performance and our team quickly responded to the issue. Fortunately, the boy was found alive and uninjured by our volunteers.

8. “Ayala” – a project for helping stray animals and animal shelters. Together

with the Lisakovsk Youth Resource Center, our team provides food for stray animals and conduct raids to identify places where we can find stray cats and dogs.

In 2023, we plan to launch a new project – “Children of the Same Sun”. The project is aimed at holding events with children with special needs.

Within 11 months, we have held more than 150 events and activities to help the socially vulnerable part of our population.

In addition to the mentioned activities, our volunteering team conducts online training. For instance, our Instagram profile has some thematic posts under the “Sacred Geography”, “Time Management” and “Professional Meetings” headings. These posts provide useful information and tips. Prior to the celebration of International Women’s Day, in cooperation with the police, we organized a presentation on preventing domestic violence. Also, within the framework of the ten-day program intended for fighting drug addiction and drug trafficking, our team conducted the “Youth against drugs” and “Stop drugs” campaigns. We removed outdoor synthetic drugs advertisements from the buildings and houses.

I would like to mention that the work

of volunteers is always appreciated. For instance, this summer, the Encanto volunteer team won a grant of 500,000 tenge for the development of volunteering in rural areas. The grant implemented a number of activities, the creation of the "Volunteers Academy" Youth Forum being one of them. Thanks to the forum, volunteer teams have been created in the city of Rudny and in the Beimbet Mailin district.

The Lisakovsk City Museum of the Upper Tobol Region organized the "From the Depth of Ages" excursion for our volunteers. In addition, our volunteers were awarded a diploma for their active participation in organizing and holding events under the guidance of the "Rukhani Zhangyru" project office in the city of Lisakovsk.

From June 6 to June 20, a series of "I am a volunteer" live broadcasts was held. The volunteers of our country spoke about the achievements they had earned.

The list of our team members includes teenagers and young people from 14 to 29 years old. Anyone at this age can join us. I want today's youth to be active, purposeful and developed. Of course, young people need to learn all this from early childhood. Therefore, in addition to the middle and older groups, our organization also has a younger group, which includes children aged 11 to 13 years old. I gradually teach them all the skills of volunteering so that they become a new developed generation in the future.

To sum up everything that has been mentioned so far, I would like to note that volunteering plays a very important role not only in the upbringing of children, but also in the development of society. People can do good deeds and set an example for the younger generation at any age. Teaching children to help those who need help from school days greatly contributes to the formation of their independence, initiative skills, responsibility and benevolence. Volunteering will provide children with an opportunity to liberate, reveal and express themselves in a creative

way. Starting from their childhood, children learn to conduct a conversation and discussion, consider others, make contact, solve socially important issues, and behave calmly in conflict situations. Volunteering will help children become communicative, responsible, patient and kind. In adulthood, they will be able to understand their main social mission and help other people in any difficult situation.

Another important point in the development of children's volunteering is the participation of parents and school teachers in children's spiritual and moral upbringing. It does play a very important role in laying the groundwork of kindness in children.

In future, we plan to enlarge our team with new members from other regions. We are ready to accept those who want not only to engage in volunteering, but also lead an active lifestyle.

STARTING BUSINESS AT 14:
Young Kazakhstani Student as Entrepreneur

Nowadays, young people confidently approve themselves in any part of the life of the modern society. We often find out how successful young people are in various fields. One should always talk, write and be proud of them so that their achievements become an example for growing children. One of these young people is Sarkytbai Yersultan, an 11th grade student at the Tamos Education Physics and Mathematics School in Almaty. Being 16 years old, he has already obtained much experience as an entrepreneur. Yersultan is the owner of the SARYARQA MEAT premium meat chain stores located in Almaty. In order to learn more about running a business at such a young age, our newsroom has interviewed Yersultan and wants to introduce him to our readers.

Yersultan, could you please tell us about yourself? What family do you come from? It is believed that parents always support young entrepreneurs financially. What is your case?

- I was born to an ordinary family in the city of Astana. At first, I studied at regular secondary schools of the capital. My family and I have recently moved to Almaty. Here I have entered the Tamos Education Physics and Mathematics School. I study in Kazakh, because I want my native language to develop and become spoken by more people. In order to get additional educational materials and other information, I can use other languages, including English. I am a former member of the Republican Children's Representative Offices Council on Ensuring Children Rights under the Committee for Children Rights Protection of the Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan.

Talking about my parents' influence on my entrepreneurial activity, I can claim that their contribution to my success is very great, but not in financial terms. It goes without saying that the financial situation of one's parents is often considered. But, the way my parents have brought me up is the major contribution to my achievements. They worked on my mindset, character traits and worldview. My parents taught me independence and self-confidence. From an early age, I learned how to do many things on my own, because my parents always entrusted me with those things I was able to do myself. For instance, once an interesting idea about my studies came to my mind, my parents told me to individually discuss this very idea with my teacher. In this way, I easily got in touch with other people and learned to communicate with people from different areas. At the age of 13, I could manage to negotiate with famous people about organizing a meeting with the students of my school. The second important point is that my parents always trusted me and rested some responsibilities on me. Their faith and hope always gave me strength. They would never criticize me for my mistakes, but simply tell me to learn a lesson and draw conclusions for myself. Thirdly, my parents provided me with the opportunity to be well-rounded and receive education. Thanks to all this, I can run my business and study at the same time.

What made you decide to start your own business? Who helped you start running it?

- My parents once told me that on reaching the age of 18 I would have to live separately from them and solve my life issues on my own. It was hard to imagine myself at the age of 18, living in a dorm with strangers, stipend to stipend. I am used to comfort. I don't want to ask my parents for money and become an employee in the future. It inspired me to start my own business at the age of 14.

I told my parents about my idea, they supported me and provided me with some funding to start a business. Their consult and guidance are very important to me, so I always seek their advice first.

What was your first business like?

- My first business is the Life Style Perfume perfumery in Astana. Having studied the franchising company of Saidmurod Rajabovich, the founder and president of the SAMO International Center for Human Development, I made up my mind to open a perfume salon. We brought goods from Europe (Poland) and Turkey. I conducted all the negotiations myself, since it is the most important part of running a business. I prepared for the negotiations in advance, studied the materials and developed arguments I had to defend my point of view upon. This business is good for those who want to try entrepreneurship out in order to gain experience. Prior to starting their own business, any person at any age must first learn the basics of entrepreneurship and financial literacy.

What business are you running now? What is unique about your current business?

- I own the SARYARQA MEAT premium meat chain stores. We have two stores in the city of Almaty. I am no stranger to meat business. My family has been running a business selling food and agriculture products. Our meat is produced in accordance with high standards, meaning that our products may be globally competitive and exported. We are currently working on achieving this global goal. What is more, our meat is produced with all the national and traditional needs of the Kazakh people taken into account. After all, meat is our first national dish

and the Kazakh people are very delicate when choosing meat products. We are now preparing our internal production systems for certification according to the international standards. These documents will help us enter the global market. Our stores offer natural farm meats raised on the fertile grassland of the steppe.

What are the most demanded products?

- I had studied the world's best practices before I started this business. I became confident that the business of selling meat products in Kazakhstan is not inferior to other world brands and our compatriots also run this type of business at a very high level.

Also, when studying the foreign market, I thought that steaks would be in high demand in Kazakhstan. Yet, they appeared to be not so popular here. The demand will possibly increase in the future. Customers often buy sugar bones that are considered a delicacy. Beef and horse meat are sold best. We also sell lamb.

How do you manage your time? What do you devote more time to: business or studying?

- Due to my age, I spend most of my time at school. I am still mainly focused on my studying. Business is secondary. As for managing my time, I do those things that I need to do in the first instance. I try to set priorities. I complete medium-term and short-term plans. I know how to delegate. Sometimes I have to give up unnecessary things so that they do not take my time.

Do you think the Fundamentals of Entrepreneurship course really promotes business skills?

- I think that this course can be implemented as an additional one. However, in order to become an entrepreneur, in my opinion, one needs to learn financial literacy. Therefore, I think that the implementation of a financial literacy

course would be more beneficial for students. Not every person wants to run a business and become an entrepreneur.

Is it easy to open a business at such a young age in our country? What would you recommend to those who want to start a business?

- So, speaking about the difficulties in starting a business in our country, I think that, compared to other countries, it is indeed easier. It is not hard to start your own business. It is important whether you can run this very business. I would recommend those who want to start their own business first understand whether he or she really wants to do it. Due to the current trend, many people think running a business is easy. But, in addition to the disposition of the individual towards entrepreneurship and their skills, they need to have enough professional knowledge in order to grow the company into a stable business. Secondly, prior to starting a business, you need to gain experience in the area. Having no experience, people may consider some things easy, but these very things can turn into a business crisis or even lead to bankruptcy.

Could you tell us about your friends? Do they also run a business?

- My friends are very good. They are as active as me. I encouraged some of them to start their own business. Yes, some of them have started their own business and learned the skills of running it.

ORTCOM.KZ
САРКЫТБАЙ
Ерсұлтан Бауыржанұлы
ШОКЕНОВА

What profession do you want to choose after you finish school? Where do you see yourself in future?

- I would like to enter a medical university after finishing school. I have been interested in medicine since I was a child. Of course, I can do business too. Time will tell. In the future, I want to switch to a manufacturing type of business. For instance, I could combine my medical activity with the production of medical products, dietary supplements, etc.

What do you think about the modern youth of our country? What piece of advice would you give to today's youth?

- Everyone has their own path. It is especially true today, when everyone is provided with the access to the cultures of other countries and peoples. Some follow the path of development and spirituality, others want luxury. I am willing to see more people who follow traditional principles of our country, confidently stand on their own feet, approach their tasks in detail and are devoted to others. I would also advise them to study, become self-confident, have their own principles, and sharpen their personalities.

What would you change in our country for the benefit of children?

- We should change the educational policy in our schools, the organization of additional education of our country's children, the system of children's health care, the methodological and pedagogical approaches. We should also help children identify their strengths and fulfil their creative potential from childhood. It is important to help them realize themselves as personalities. I would like to introduce more ideas and share the way I view many other issues. I think that in the future I could take part in solving global issues to improve the life quality of children in our country.

Thank you very much for the interview. On behalf of our newsroom, we wish you to achieve your goals and always be among the most sought-after personalities.

ORTCOM.KZ

CHILDREN RIGHTS: what should parents and their children know?

Kudyarov Daniyar Ruslanovich,
11th grade student of the Smirnovo secondary school No. 1,
Smirnovo village, Akkayin District, North Kazakhstan Region

Children rights are recognized all over the world not because people made up their minds to give children something more than the rest of the people. It is enough to read the Convention on the Rights of the Child and any other international human rights document to prove that adults and children have the same rights. The experience of our school has shown that using legal and pedagogical resources of an educational institution to protect children rights is a challenge to the school staff. The independent development of the children rights policy by children themselves should become a generally accepted norm, with the government, the teaching staff and their parents assisting them. Specialists are responsible for creating conditions for the realization of their rights and legitimate interests.

What rights do the children of our country have according to the law "On the Rights of a Child in the Republic of Kazakhstan", which was adopted on August 8, 2002?

Under this law, all children have equal rights regardless of their origin, race and nationality, social and property status, gender, language, education, attitude to religion, place of residence, health status and other circumstances concerning children and their parents or other legal representatives. Also, the rights of children born both in and out of wedlock are protected equally.

According to Chapter 3 ("Main rights and obligations of a child"), every child of the Republic of Kazakhstan has the following rights:

Right to protection of health

- Each child shall have inalienable right to protection of health
- State shall create conditions for mother on protection of her health for ensuring a birth of healthy child and guarantee gratuitous volume of medical assistance for children
- Any scientific tests or other experiments with a child inflicting harm to his (her) life, health and normal physical and psychological development shall be prohibited.

Right of a child to individuality and its preservation

- Each child after birth shall be registered in accordance with the Laws of the Republic of Kazakhstan. From the date of birth, he (she) shall have the right to first name, patronymic and last name, nationality and citizenship.

Right of a child to life, personal freedom, inviolability of dignity and private life

- The state shall ensure personal inviolability of a child, carry out his (her) protection from physical and (or) psychological violence, abusive, rough or degrading treatment, actions of sexual character, involvement in criminal activity and commission of antisocial actions and other types of activity derogating the rights and freedoms of a human and citizen established by the Constitution of the Republic of Kazakhstan.

Right of a child to freedom of speech and conscience, information and participation in social life

- Each child shall have the right to

freedom of speech and expression of own opinion, freedom of conscience, development of own social activity, receipt and distribution of information being relevant to his (her) age, voluntary participation in public associations, as well as in other forms of non-commercial organizations and peaceful meetings permitted by the legislation of the Republic of Kazakhstan.

- The state bodies shall promote the activities of public associations aimed at the development of the personality of children, their creative makings, social activity, scientific, technical and artistic creativity, protection of their intellectual property, protection of life and health of children, protection of natural environment, historical and cultural monuments, carrying out charity, involving in participation in cultural and sports life, leisure activities.

Right of a child to adequate standard of living

- Each child shall have the right to a standard of living and life conditions adequate for the child's physical, psychological, moral and spiritual development.

Right of a child to dwelling place

- Each child shall have the right to dwelling place
- Orphan-children shall reserve the right of ownership to dwelling place or right of using the dwelling place, and in its absence, shall have the right to receiving the dwelling place.
- Children being left without custody of parents, as well as orphaned children may not be dispossessed from dwelling place occupied by them without provision of other dwelling place.
- Making transactions on alienation, as well as exchange or grant of dwelling place belonging to an orphan-child, a child being left without custody of parents not attained the age of fourteen years shall not be allowed.

Right of a child to education

- Each child shall have the right to education and he (she) shall be

guaranteed by receipt of gratuitous basic, main secondary and general secondary education and on a competitive basis – gratuitous technical and professional, post-secondary and higher education in accordance with the legislation of the Republic of Kazakhstan on education.

- Expel of a child from the state educational institution before receipt of gratuitous general secondary education or technical and professional education besides compliance with general procedure for expelling may be conducted only upon notifying the bodies of trusteeship and guardianship.

- For children with disabilities who need special pedagogical approaches in accordance with the assessment of special educational needs, additional funds shall be allocated from the state budget to guarantee that they receive education at the level of established standards.

- State shall bear costs fully or partially for maintenance of children being in need of social protection during the period of their receipt of education.

Right of a child to freedom of labour

- Each child shall have the right to freedom of labour, free choice of business occupation and profession.

- From the age of fourteen years, children shall have the right to participate in socially useful labour at the time free from study under permission of parents.

- Acceptance or engagement of a child for performance of any work that may be dangerous for his (her) health or may be an obstacle in receipt of his (her) education or may cause damage to his (her) health and physical, mental, spiritual, moral and social development shall be prohibited.

Right of a child on protection from economic exploitation

Right of a child to state assistance

- State assistance shall be appointed to each child having the right to its receipt.
- Children being left without custody of parents, as well as orphaned children shall be in full state security

Right of a child to rest and leisure time

- Each child shall have the right to rest and leisure time being relevant to his (her) age, health and needs.
- Parents or persons substituting them shall ensure living conditions being necessary for maintenance and all-round development of a child in accordance with own abilities and facilities.
- State bodies shall constitute and maintain childhealth-improving, sport, creative and other leisure time organizations, camps and health resorts.
- State shall carry out measures on ensuring of a right of children to rest, health-improvement and leisure time.
- Conduct of public worship, religious customs, ceremonies and (or) meetings, as well as actions oriented to distribution of religious denomination in child health-improving, sport, creative and other leisure time organizations, camps and health resorts shall not be allowed.

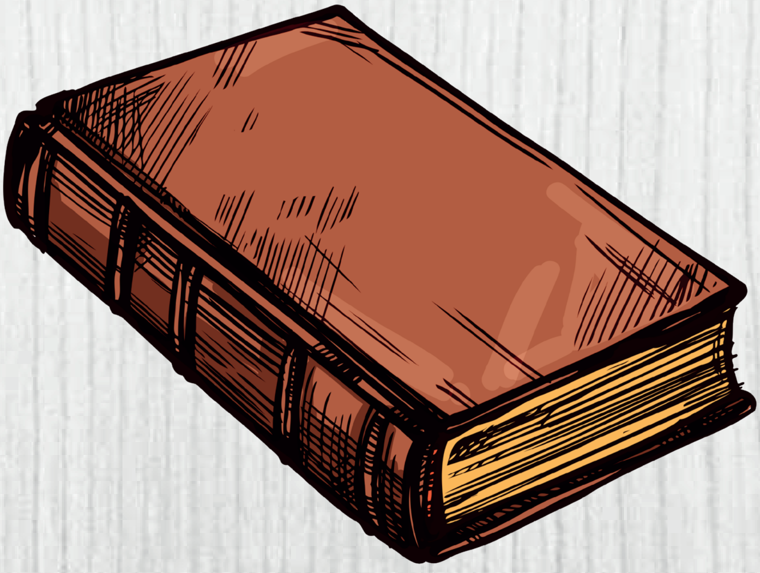

What obligations do children have? Each child shall be obliged to comply with the Constitution and legislation of the Republic of Kazakhstan, respect for the rights, freedom, honor and dignity of other persons, state symbols of the Republic, take care of parents being incapable for work, of preservation of historical and cultural heritage, keep historical and cultural monuments in safe, save nature and treat with due care with natural resources.

Parents or other legal representatives shall be obliged to create the living conditions necessary for the full

development of a child. Parents shall be obliged to nurture a child, carry out his (her) care, maintain materially, take care of his (her) welfare, provide dwelling place.

The Law "On the Rights of a Child in the Republic of Kazakhstan" ensures the protection of a child from:

- negative effect of social environment;
- adverse effect of alcoholic and tobacco products;
- psychoactive substances, potent or poisonous substances;
- information inflicting harm to their health and development;
- prostitution;
- actions on involvement in the turnover of products inflicting harm to his/her health and development;
- illegal movement.

These are the main rights and obligations of children that are pointed in the law of our country. However, there often occur clashes between children, children and adults in schools and many other places. During these clashes, not all conflicting parties are aware of their rights. Therefore, school administrations should necessarily

conduct information and explanatory sessions more often and arrange meetings with authorized representatives. To resolve conflicts and other children issues in our Smirnovo secondary school No. 1, there exists a compromise service named “On equal terms”, which includes the deputy principal for educational work, the social care teacher, the psychologist and a group of volunteers – students in grades 7-11. Having analyzed a situation, the service offers both parties to conclude a truce agreement to put an end to the conflict.

The teaching staff pays special attention to explaining the dangers of using nicotine, alcohol, toxic and narcotic substances. We organize poster competitions and presentations on this issue. We involve parents in conducting homeroom hours about bad habits. In order to effectively lead the children rights protection framework in schools, it is necessary to prevent the deviant behavior of minors in the early stages. We work with “troubled” children on the protection of their rights on a constant basis. We also hold round-table discussions, conferences and meetings with government representatives. Yet, the effectiveness of this work is occasionally reduced due to the lack of the means of schools to legislatively influence families where parents dodge their responsibility of raising their children. We have managed to cooperate with UNICEF volunteers who conduct lessons on fighting bullying and cyberbullying, behavior ethics on the Internet, environmental education, and developing tolerant attitude towards children with special educational needs.

The school exhibits a stand named "Teenager and the Law". The stand demonstrates some information on "The rights of the child from birth to adulthood", "The rights and obligations of the student", "The rights and obligations of the teacher", "The rights and obligations of the guardian (parent) at school". The stand also has a section called "Social care teacher answers our questions". In addition, people can contact the "Trust box" and our helpline. Every single student knows that they have someone to turn to for protection if they think that their rights have been infringed.

In order to effectively lead the children rights protection framework, our school takes necessary measures to prevent the deviant behavior of minors in the early stages. We often invite inspectors from the Akkaiyn District Department of Internal Affairs, representatives of the center for youth initiatives, and a psychologist from the district hospital.

I believe that caring about the realization of the rights of the child to well-rounded and free development has always been an indispensable part of the framework of any educational institution and any educational system. It is important for us to work directly with children, to know what they are interested in, what challenges they face, and to respond to their requests right away. Our country has many children and teenagers who have an active civic position and can confidently express their opinion as well as promote the initiatives of their peers. I want all children's representatives to report all incidents that occur at schools, offer their ideas and proposals for improving the work of government bodies and educational organizations. Only by uniting can we solve issues and improve the system of children rights protection.

Мазмұны
Содержание

Алаш арыстары	Қос арыс: Мағжан Жұмабай мен Жүсіпбек Аймауытұлының білім саласындағы еңбегі.....2-7
Батыл жандар	Бала асырап алу – жауапты іс.....8-13
Тәрбие	Бақытты елдің баласы.....14-17
Жас дарын	Поэзия. Өлең – сөздің патшасы, сөз – сарасы 18-21
Ұлттық құндылық	Қазақстандық патриотизмнің негізгі құндылықтары арқылы ұлттық рухты қалыптастыру 22-27
Біздің ұсыныс	Мінсіз мектеп.....28-33
Эксклюзив	Пример для своих: студенты-казахстанцы из Бостона.....36-43
Образование	Взгляд по новому: филиалы зарубежных вузов в Казахстане 44-49
Тенденции	Foundation: кому нужен и какие дает преимущества.....50-55
Power of volunteerism	Volunteering in Upbringing of Children.....56-61
Business	Starting Business at 14: Young Kazakhstani Student as Entrepreneur 62-69
Children Rights	Children Rights: What Should Parents and Their Children Know? 70-79

ТЕЛЕФОН ДОВЕРИЯ

КОМИТЕТА ПО ОХРАНЕ ПРАВ ДЕТЕЙ МИНИСТЕРСТВА ПРОСВЕЩЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

74 25 28

КОД Г.АСТАНА: 8 (7172)

Дорогой друг!

Помощь по телефону доверия анонимна и бесплатна!

У каждого человека могут быть сложные жизненные ситуации. Телефон Доверия поможет вам быть понятым и принятым, разобраться в том, что происходит, и решить, какие шаги предпринять. Телефон Доверия открыт для детей и взрослых. Каждый человек будет выслушан и получит совет компетентного специалиста.

У всех нас меняется настроение, возможны резкие колебания в короткие промежутки времени - от радости и счастья до полного отчаяния. Поэтому очень важно иметь возможность проконсультироваться со специалистом, который убережет вас от конфликтов и необдуманных импульсивных поступков.

Уважаемые читатели!

При поддержке комитета по охране прав детей Министерства просвещения Республики Казахстан в мессенджере телеграм с 2019 года функционирует чат «Bala Qorgau», который создан с целью выявления нарушения прав, насилия или жестокого обращения в отношении несовершеннолетних. Для оперативного реагирования на обращения в режиме 24/7 работает телеграм-бот BalaQorgauBot2.0. Безопасность и благополучие детей в наших руках!

BALAQORGAUBOT2.0

8 (7172) 74 25 28

ПОЗВОНИТЕ

ПРОСТО ПОЗВОНИ НА ТЕЛЕФОН И ТЕБЕ ПОМОГУТ!